

20. STOLETÍ

EXPRESIONISMUS A FAUVISMUS

- Expresionismus - německy mluvící země a střední Evropa
- Fauvismus - Francie (expresionismus upraven francouzskou povahou)
- Oba směry používají podobné prostředky, rozdílný je cíl a citění.
- Fauvismus tvoří pro potěchu oka, expresionismus pro vnitřní emoce, do tvorby vstupuje i psychologie.
- Expresionistické tendence se vyskytovaly už dříve v 19. století.

PŘEDCHŮDCI EXPRESIONISMU

- **Francisco Goya**
- **Eugène Delacroix** - romantik, expresionistické skici
- **Honoré Daumier** - varianty dona Quijota
- **Vincent van Gogh** - prožívání reality je pro něj vždy vášnivá, dramatická záležitost, obraz Boty

EXPRESIONISMUS

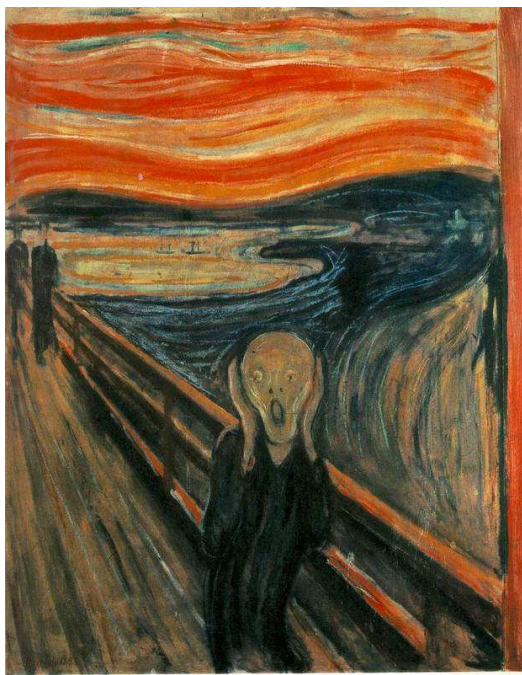
OTCOVÉ EXPRESIONISMU

- **JAMES ENSOR**
- Belgičan, Ostende
- Tvořil v 80. letech 19. století
- Znáám jen v Belgii
- Výstřední umělec
- Přestal brzo malovat
- Jeho pozdější tvorba je málo významná
- obr. Masky
- obr. Vjezd Krista do Bruselu
 - 1886
 - satira na belgickou společnost
 - slavnostní průvod, v němž kráčí příslušníci všech stavů belgické společnosti, uprostřed jede Kristus na oslíku
 - masky postav jsou malovány hrubě, jde o co nejbezprostřednější výraz
 - rafinovaná naivita
- obr. Pád pyšných andělů - 1889

- **EDVARD MUNCH**
- Nor
- Konec 19. století
- Znáám i v Německu, proslavil se svou výstavou v Berlíně, která byla pro nemravnost uzavřena
- **1905** - výstava v Praze, ovlivnil české moderní umění
- Volil tragická témata, mravně tabuizovaná.
- Nebral ohledy na kultivovanost výtvarných prostředků, snaží se dosáhnout lapidárnosti, která hraničí s primitivností.

- obr. **Popel**
 - 1894
 - neschopnost vytvoření harmonického vztahu mezi mužem a ženou
- obr. **Nad rakví**
 - 1895
 - volná série obrazů, odráží Munchovo trauma z úmrtí sestry

- obr. **Křik**
 - 1893
 - ikonický obraz expresionismu
 - nelze identifikovat téma k příčině křiku
 - nelze identifikovat křičící bytost
 - zobecnění námětu, ideje, hrůzy
 - zosobnění hrůzy

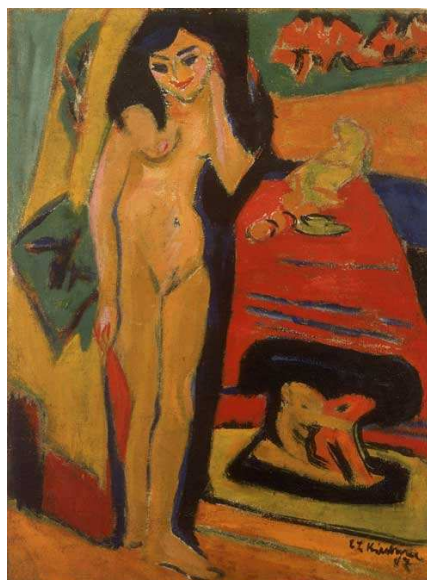
- **1910** - v časopisu Volné směry poprvé použito slovo expresionismus
- Výraz emocí má být co nejspontánnější.
- Expresionismus usiluje pouze o vyjádření
- „psychická autoterapie“
- Divák expresionisty nezajímá
- Po **1905** v Německu vznikají různé skupiny hlásící se k novému směru/expresionismu - **die Brücke** a **der Blaue Reiter** tvoří dvě polaroty německého expresionismu.

DIE BRÜCKE

- Chápali expresionismus nejjednodušším způsobem.
- Vznik **1905** v Drážďanech.
- Postupně přesídlila do Berlína.
- **1913** zanikla.
- Snaží se nepřemýšlet o své tvorbě, ale vydat ze sebe vše.
- Po 1. světové válce už nebyla významná.
- **Plakát** - autor Kirchner; ukazuje expresionistickou typografii, technika dřevořezu (prvotní grafická technika, proto se jim také líbila).
- **EMIL NOLDE**
- Působil ve skupině jen 1 rok.
- obr. **Náměstí San Dominico na Taormíně** - nepůsobí idylicky, syrovost rukopisu obraz dramatizuje
- obr. **Posmívání Kristu** - sahá i po biblických tématech
- obr. **Tanec** - téma až bakchické spontanitu

- **ERNST LUDWIG KIRCHNER**
- **Program skupiny die Brücke** - technika dřevořezu
- Subjektivní tvorba, napětí mezi malířem a modelem
- obr. **Autoportrét** - 1907
- Často maluje malé děvče Fränzi
- Ilustrace kroniky die Brücke
- Zabýval se i sochařstvím (nebyl vyškolený sochař), vycházel z primitivní africké a oceánské plastiky (stejně jako skoro všichni expresionisté v Německu), toto domorodé umění napodoboval, což vedlo k nepřilíživé vlastní tvorbě.

- **KARL SCHMIDT ROTTLUFF**
- obr. **Autoportrét** - 1910
- Krajinař, užívá málo barevných tónů, uvolněný rukopis, nejedná se o „zuřivé“ malování jako u Noldeho.
- obr. **Domy v noci** - 1912
 - ukazuje typický přístup expresionistů k architektuře
 - architektura se kácí

- **MAX PECHSTEIN**
- obr. **Řeka** - 1907
 - vychází z van Gogha, ale vyhýbá se dekorativnosti
- obr. **Sedící akt** - 1910
 - akt v krajině
 - členové die Brücke byli průkopníci nudismu, jezdili na nudistické „tábory“ a tvořili zde akty v plenéru
- **Domorodci na Palau** - grafika

DER BLAUE REITER

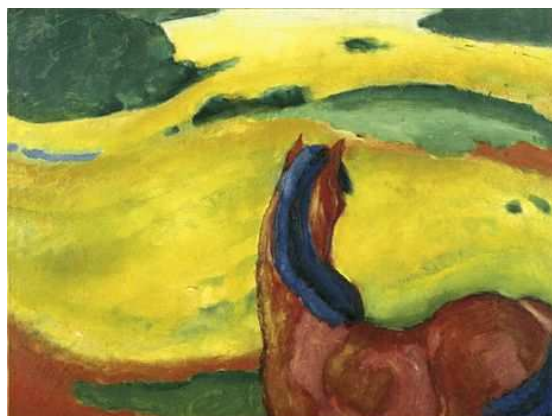
- Intelektuálnější než die Brücke.
- Emocionalitu chápali jako spirituální záležitost.
- Usilovali o čistou expresi, která se postupně zbavovala vnějších námětů, to vedlo ke vzniku abstraktního malířství.
- **1911-14** působila v Mnichově.
- Mezinárodní skupina - Němci, Rusové, Švýcar, Rakušan

• VASILIJ KANDINSKIJ

- Jeho tvorba se vyvíjela od secesní dekorativnosti, vymizely fantazijní náměty, zabýval se krajinou apod.
- obr. Podzim v Murnau - 1908
- obr. Kostel v Murnau - 1910
 - barvy se chovají samostatně, i když základem je scénérie
- obr. Modrá hora - 1908-9
 - deformovaná krajina
- **1910-11** - obrazy bez figurálních názvů:
- obr. Improvizace XIX - volná improvizace barvami na nějaké téma
 - snaží se malbou přiblížit svobodné obraznosti hudby
- obr. Imprese III Koncert

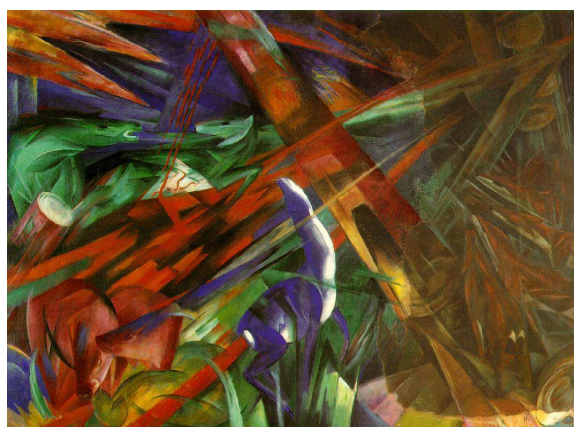
• FRANZ MARC

- Němec
- obr. Autoportrét - 1910
- Od Kandinského se liší, chce se dívat na svět očima zvířete, člověk je „pokaženým“ tvorem v přírodě, hledá původní a čisté, co v přírodě je.
- obr. Kůň v krajině - 1910

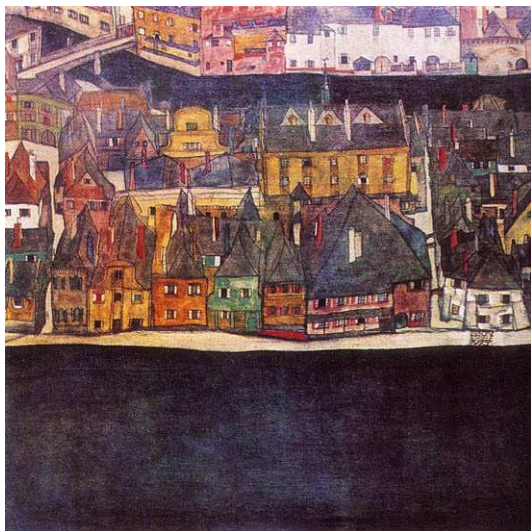
- obr. Žlutá kráva - 1911

- obr. Osudy zvířat - 1913
 - patrný styk členů skupiny s francouzskými kubisty
 - obraz přírody není idylický
 - zvířata se stávají obětmi
- Kolem 1914 směřuje k abstrakci:

- obr. Bojující formy - 1914
 - vznikl z motivu zvířat
 - žádné zvíře zde není čitelné

- **PAUL KLEE**
- Švýcar
- Jeho tvorba před 1. světovou válkou není ještě ustálená.
- Hledá elementární, instinktivní výtvarné projevy.
- obr. Akt - 1910
- obr. Dívka se džbány - 1910
- Zaměřuje se hlavně na kresbu:
- kresba Rozčilená zvířata - 1912
- obr. Slunce ve dvoře - 1913, akvarel
- 1914 cestuje do Tuniska, zde se „nachází“ jako malíř
- **EGON SCHIELE**
- Skandalista, jeho díla byla zabavována z mravnostních důvodů.
- Kreslíř, vycházel ze secesního pojetí kresby.
- Měl incestní vztah se sestrou.
- Děvčátko - kresba aktu
- obr. Agónie - 1912
- Zajížděl do Českého Krumlova, byl vyhoštěn, dnes tam má muzeum.
- Námět **černých měst** - zachycení různých částí Krumlova.

- Měl tragický osud - když si vyřešil svá traumata, založil rodinu, všichni se nakazili španělskou chřipkou a zemřeli.
- obr. Rodina - 1917

- **OSCAR KOKOSCHKA**
- Upozornil na sebe na konci 1. desetiletí 20. století ve Vídni svými portréty - jsou ošklivé, působí nervózně, „stahují modely z kůže“.
- Obrazy jsou nebarevné, primárně ošklivé.
- **Portrét Adolfa Loose** - 1909
- **Portrét prof. Forela**
- **Rytíř Janikowsky**
- Během 1. světové války maluje přírodu, pak města - maluje je stejně jako předtím portréty - vize měst
- **Londýn** - 1926
- **Praha** - 1934
- Emigroval do ČR.

FAUVISMUS

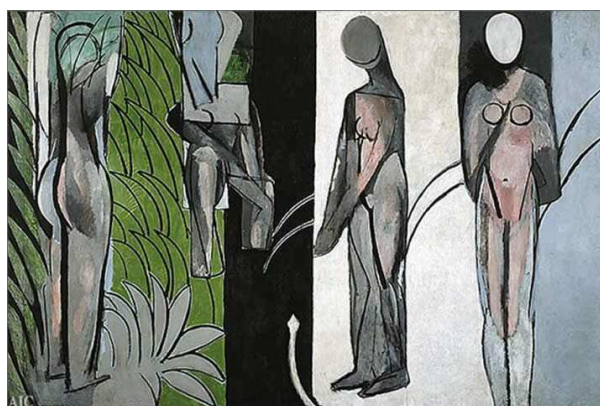
- Navazuje na postimpresionismus.
- Neměl žádnou organizovanou skupinu.
- „Slavnost oka“
- Vznikl **1905** - vystavování v Salónu nezávislých

HENRI MATISSE

- Vychází z Cézanna (jeho pojetí barvy).
- obr. **Lucemburská zahrada** - 1901
- obr. **Pohled na Coulliourde** - 1906
 - větší barevné plochy, místy nedělené, místy není barva vůbec (v místě největší světelné intenzity)
 - zestručnění koloritu, lepší světelný efekt (princip zkratky)

- obr. **Červený pokoj** - 1908
 - dekorativní
 - velké plátno 181 x 220 cm
- Sbíral černošské plastiky, čerpal z nich:
- obr. **Koupající se** - 1909-16
 - deformace figur

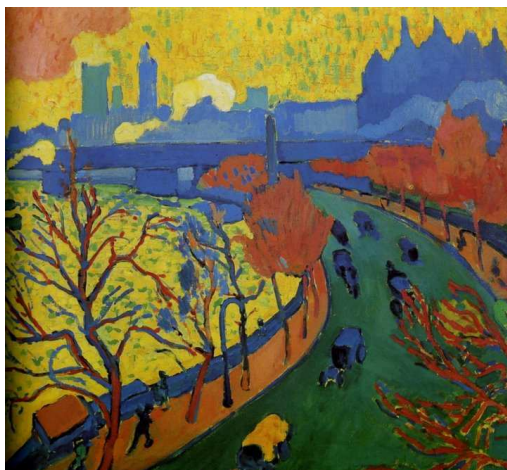

- obr. **Rozhovor** - 1909
 - velká modrá plocha (stěna), vyjadřuje chlad vztahu mezi mužem a ženou na obraze
- obr. **Hodina píána** - 1916
 - pod vlivem kubismu, redukováná barevnost, častý výskyt černých ploch
- Návrh interiéru Růžencové kaple (Francie)

- obr. **Tanec** - 1916
 - uvolněný vztah k anatomii figury
 - deformuje figuru v záměru kompozice
 - plátno 2,6 x 3,91 m
 - základní plochy modré a zelené

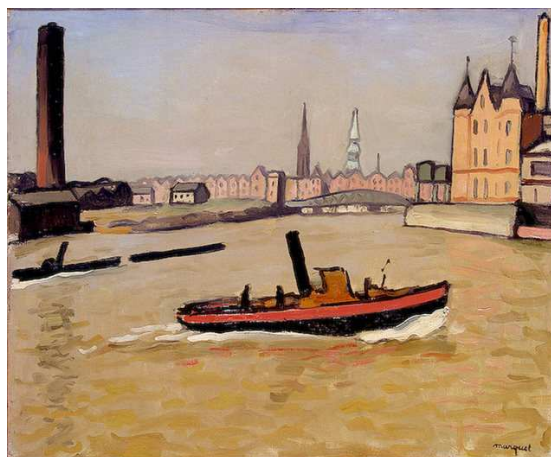
ANDRÉ DERRAIN

- Obrazy z Londýna

ALBERT MARQUET

- Podstata fauvismu nespočívá v pestré barevnosti
- Maluje v lomených tónech
- Tvarové a barevné zkratky

KUBISMUS

- Nevytvořil žádný manifest, program (jako fauvismus).
- Programově narušuje vztahy mezi vizuální realitou a zobrazováním.
- Nový koncept zobrazování a chápání vztahů ke skutečnosti
- Největší přelom v dějinách evropského umění
- Jeden z nejkomplicovanějších uměleckých směrů
- Založen čistě na vizuální logice
- Převádění do média slov je komplikované.
- Je charakteristický naprostým zlikvidováním konvence renesanční perspektivy v evropském malířství (už Cézanne renesanční perspektivu zpochybňoval a porušoval, kubisté ji zničili úplně a nahradili ji jinou soustavou řešení vedoucí k jinému systému).
- Zapojil se do proudu rušení systémů i mimo umělecké obory - experimenty v literatuře a poezii (ruší se konvence větné skladby verše, v dramatu rušení jednoty času, děje a místa), analogie i ve vědě (Einsteinova teorie relativity, kubismus bývá často uváděn s touto teorií do souvislosti)
- Jediný text pokoušející se kubismus vysvětlit - autoři **Gleizes** a **Metzinger** (vzdělanější, ale Picassův a Braqueův kubismus příliš nechápali)

PABLO PICASSO

- 1881-1973
- Klíčová osobnost umění 20. století
- První „velká hvězda“ moderního umění, ztělesnění moderního umění v dnešní době
- Byl zázračným dítětem, v 15 letech dokončil akademické vzdělání.
- V Barceloně se setkal s moderním uměním pařížské provenience, roku 1900 odchází do Paříže a vydobude si zde slušné renomé (modré a růžové období, dostal se do kontaktu s fauvisty, seznámil se s černošským uměním a Cézannovou pozdní tvorbou).

• RANÁ TVORBA

- Věda a dobročinnost - 1897
- konvenční akademická malba

• POČÁTEČNÍ TVORBA V PAŘÍŽI

- Ovlivněn Montmartrem a Henri de Toulouse-Lautreccem
- Absinth - 1901

• MODRÉ OBDOBÍ

- Osobní varianta symbolismu
- Zjednodušené figury
- Modrý kolorit, melancholická nálada, neurčité náměty
- Rozměrné obrazy v životní velikosti
- Tragédie - 1903

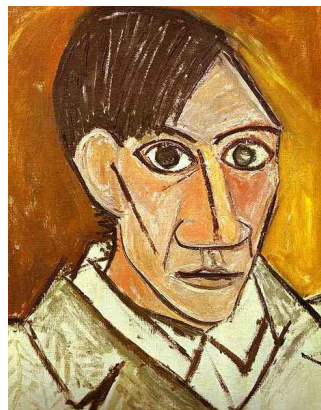
• RŮŽOVÉ OBDOBÍ 1904-1906

- Nejasný prostor
- Stejně pojetí figur jako v modrém období
- Narůžovělý a rezavý kolorit
- Tématika postav komediantů (inspirace v poezii Guillaumea Apollinaira)
- Jeho obrazy začali nakupovat ruští sběratelé
- Rodina komediantů - 1905

- **PŘEDKUBISTICKÉ/NEGRSKÉ OBDOBÍ**

- Vliv pozdní tvorby Paula Cézara (setkal se s ní na posmrtné Cézannově výstavě roku 1907)
- Nezajímá ho Cézannova práce s barvou, ale s tvarem a prostorem - narušuje perspektivu, používá geometrizaci tvarů, deformuje lidskou figuru v zájmu celkové obrazové geometrické kompozice.
- Vliv černošského umění (plastik, masek a sošek z Afriky a Oceánie) - inspiruje se stylizací, magický význam černošské tvorby pro něj nebyl důležitý.
- Picasso byl jeden z prvních, kdo začal primitivní umění chápat jako skutečné umění.
- **Autoportrét** - 1907
 - umístěn v ČR v Národní galerii

- Vliv El Greca - španělský manýrista řeckého původu, přelom 16./17. století. Byl objeven evropskými umělci roku 1910, ti jeho tvorbu vyvezli ze Španělska do celé Evropy. Obraz Otevření páté pečeti inspiroval Picassa k Avignonským slečnám.

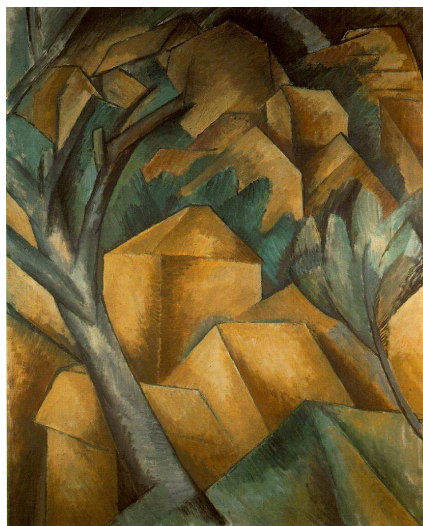
- **Avignonské slečny** - 1907

- slečny z nevěstince v Avignonu
- svým charakterem tento obraz nemá obdoby
- není to „mistrovské dílo“, jeho význam spočívá jinde
- experimentální pole, důkaz procesu vedoucímu k přechodu od růžového období k období předkubistickému
- 2,44 x 2,33 m
- zachovány i jeho studie (scéna z nevěstince, uprostřed muž obklopen nahými nevěstkami)
- mužská figura na konečném obraze není
- skrumáž postav
- strohá nepravidelná geometričnost
- tváře stylizované do černošských masek
- nerozeznáme rozdíl mezi figurou a prostorem, rozdíl mezi plným a prázdným se ztrácí

- **ANALYTICKÝ KUBISMUS**

- Picasso spolupracuje s **Georges Braquem**, oba vycházeli z odlišné tradice.
- Malují figury v životní velikosti:
- **Dryáda** - Picasso, 1908
- **Velký akt** - Braque, 1908
- Zátíší:
- Účelové „lámání“ předmětů
- **Chléb a mísa ovoce na stole** - Picasso, 1909
- **Mísa ovoce** - Braque
 - „nafouknuté“ předměty hrozící prasknutím
 - mizí barevnost
 - zabývá se jen problémy tvaru a prostoru
- Krajinářské motivy:
- **Domý v L'Estaque** - Braque, 1908
 - hnědá a šedá barevnost
 - zbytnělé geometrické stavby
 - geometrizované stromy
- **Továrna Horta del Ebro** - Picasso, 1909

- **Přístav v Normandii** - Braque, 1909
 - v popředí nejasný výjev, nejasné předměty
 - rozbití tvaru, vnik prostoru do objemu

• Figurální náměty:

- **Mandolinistka** - Picasso, 1910
 - zrušení hranice mezi plným tvarem a prázdným prostorem, prolnutí prostoru a objemu z ryze výtvarného důvodu (možné vysvětlení je, že vnímáme svět neustále v pohybu)

- **Kytarista** - Picasso, 1910
 - nerozlišitelné prolnutí prostoru a objemu
 - = **prostorovo-objemové kontinuum**

- **Básník** - Picasso, 1911
- **Portugalec** - Braque, 1911-12
 - obsahuje písmena a čísla
- Obrazy Básník i Portugalec zachycují lidskou postavu, hrají si s tvary, postava se podřizuje pravidlům obrazu, neberou ohledy na logiku vnější reality.
- **Pocta Bachovi** - Braque
- **Zátiší** - Picasso, 1912
 - oválný tvar
 - do obrazu je vlepen kus reálného pletiva z křesla (později užívá kousky papíru apod.)

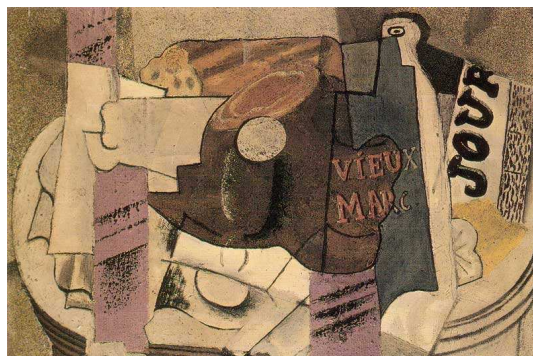
- Picasso s Braquem byli obviňováni, že dělají abstraktní malbu, což oba popírali. Začali proto do obrazů vkládat číslíčky a písmena jako absolutně abstraktní znak v kontrastu s např. vlepeným kusem pletiva nebo papíru znázorňujícím skutečnou realitu. Chtěli ukázat, že jejich malba se nachází přesně na hranici mezi realitou a abstrakcí.

• SYNTETICKÝ KUBISMUS

- Od roku 1912
- Tvorba převážně slepených obrazů (vlepování papírů apod.)

- **Láhev matolinové kořalky** - Picasso, 1912

- potřeba zjednodušit výtvarnou řeč
- Picasso s Braquem se nechtěli stát abstraktními malíři, chtěli obnovit čitelný vztah mezi obrazem a realitou
- celý obraz je sestaven z plošných plánů, které jsou rovnoběžné s plochou obrazu, reálný prostor je porušen transparentností a prostupováním plošných plánů
- neřeší se zde objem
- iluzivně realisticky vymalovaný kousek chleba v abstraktní struktuře

- **Oválný stůl** - Braque, 1913
- **Žena v křesle** - Picasso, 1913

- **Hráč karet** - Picasso, 1913-14
 - oživená barevnost
 - syntetická plošnost vede ke dekorativnosti
 - různá rukopisná pojednání
- Picasso experimentoval i se sochařstvím:
- **Hlava ženy** - 1909
 - pokus o přenesení analytického kubismu do sochařství
- **Sklenice absintu** - 1914
 - součástí je reálná absinthová lžička se sádrovou kostkou cukru
- Konstrukce z plechu a lepenky, obvykle na téma kytara

JUAN GRIS

- Španěl, 1877-1927
- Picassův obdivovatel, ale Picasso ho považoval za nebezpečného konkurenta.
- **Pocta Picassovi** - 1913
- **Zátiší s lampami** - 1911-12
 - analytický kubismus
- Rychle směřoval k syntetickému pojetí kubismu.
- Velmi efektní obrazy, řemeslná dokonalost malířského provedení
- **Zátiší s Fantomasem** - 1915
- **Josette** - 1916
 - obraz figury

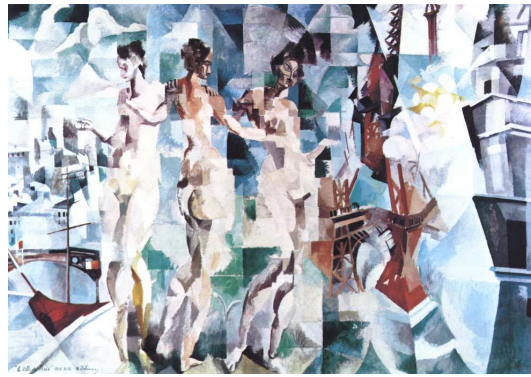
SALÓN ZLATÉHO ŘEZU

- Vystavili v Paříži první kubistické obrazy v letech 1910 a 1911.
- **FERNAND LÉGER**
- Odlišné pojetí kubismu od Picassa a Braquea, podobná je jen redukováná barevnost.
- V obrazech užívá cylindrické tvary - „tubismus“.
- **Akty v lese** - 1910
- Často se zabývá zachycením pomíjivých fenoménů, např. kouře.
- **Kuřáci** - 1912
 - zobrazuje i kouř, dělá z něj ústřední tvary kompozice (naprostý kontrast s tvorbou Picassa a Braquea)
- **Kontrasty forem** - cylindrické tvary
 - abstrahování původních námětů, ocitá se na prahu abstraktního malířství

- **ROBERT DELAUNAY**
- Maloval architekturu.
- **Katedrála st. Severin**
- **Červená Eiffelovka** - 1911
- Ponechává v kubismu barvu.
- Zabývá se principem simultaneity - paralelního probíhání různých dějů a simultánního barevného kontrastu.

- **Město Paříž** - prolínání panorama Paříže s obrazem tří grácií
- **Simultánní okno** - 1912

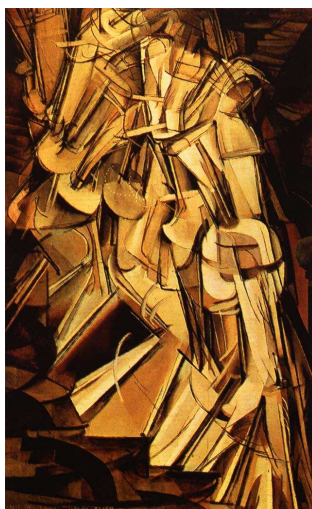
- **Hráči** - 1913
- motiv moderní kultury, sportu
- **Cardiff** - kombinuje motivy moderního světa (ruské kolo, letadlo apod.)

- **ALBERT GLEIZES**
- **Mláčení obilí** - 1912
- 1914 vystaven v Praze

- **JEAN METZINGER**
- **Tanečnice v kavárně**
- **FRANCIS PICABIA**
- **Tanec u pramene** - 1912

- **JACQUES VILLON**
- **Žena v křesle**
- Maluje barevně.
- Jeho bratr byl sochař.

- **MARCEL DUCHOMP**
- **Akt sestupující ze schodů** - 1912

- diskreditace kubismu, byl vyhozen z výstavy zlatého řezu
- poprvé vystaven v New Yorku kde vzbudil kladný ohlas
- naznačuje řešení vyjádření pohybu (fázovaný pohyb)

FUTURISMUS

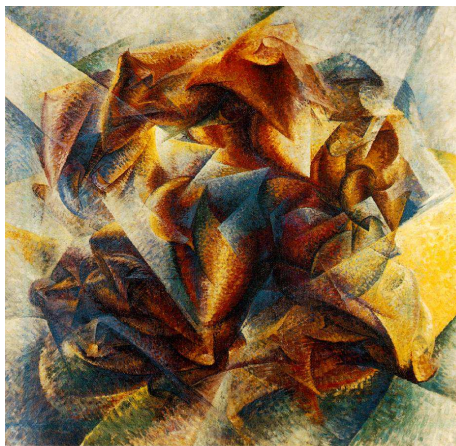
- První čtvrtina 20. století
- Velmi podobný kubismu, jeden z hlavních avantgardních směrů
- Cílem bylo dostat zobrazovaný předmět do pohybu, přes tento pohyb se dostal až k abstrakci.
- Propaguje svět techniky, rychlosti.
- Zavrhuje krajinu, zátiší a akt.
- Neguje dosavadní estetické konvence, oslavuje dynamiku technického světa a industriální společnost, za projev této dynamiky považuje i sociální revoluci se všemi nezbytnými rysy militarismu.
- Jeho vznik je spojen s **Futuristickým manifestem** F. T. Marinettiho (1909, Paříž).
- V roce 1910 publikovali G. Balla, U. Boccioni, C. Carra a Gino Severini několik manifestů o malířství, v roce 1912 a 1914 byly v Itálii vydány další manifesty o architektuře a sochařství.

FILIPPO TOMMASO MARINETTI

- Básník, prozaik, dramatik, teoretik a zakladatel futurismu.
- Vůdčí osobnost futurismu - poté, co začal sympatizovat s fašismem, přivedl k tomu i tento směr.

UMBERTO BOCCIONI

- Studoval v Římě, zde se spřátelil se Severinim a Ballou, který ho seznámil s francouzským impresionismem.
- Pobýval v Paříži, Petrohradu, Padově, Benátkách a Miláně.
- S Ballou, Carrou, Russolem a Severinim napsal 1910 **Manifest futuristické malby**, podílel se také na dalších futuristických manifestech.
- V Paříži se poznal s Picassem a Braquem.
- Obrazy z předválečného období ukazují vliv Cézanna.
- 1914 vydal knihu **Pittura kultura futuriste: dinamismo plastico** - studie o novém uměleckém směru.
- Nejvýznamnější osobnost italského futurismu a hlavní teoretik.
- Dynamickou a barevnou expresí malby, v níž mizí význam předmětu, se přiblížil abstraktnímu malířství.
- **Duševní stav: Sbohem** - 1911
- **Duševní stav: Ti kteří jdou** - 1911
- **Duševní stav: Ti kteří zůstávají** - 1911
- **Dynamismus fotbalového hráče** - 1913

- **Dynamismus mušské hlavy** - 1914
- **Dynamismus ženské hlavy** - 1914

GIACOMO BALLA

- Italský malíř a grafik
- Snažil se zobrazovat pohybující se předměty, později pohyb samotný - jeho obrazy se podobaly fyzikálním grafům.
- Po 1931 se od futurismu odvrátil, začal se věnovat malbě ve figurativním stylu.
- Působil také jako sochař, navrhoval futuristický nábytek a interiéry.

- **Dynamismus psa na vodítku**

- **Abstraktní rychlost plus hluk** - 1913
- pohyb automobilu v krajině

- **Setkání Merkura a Slunce** - 19+4
- **Vlastenecká manifestace** - 1915
- národní italské barvy
- **Duhový průnik** - 1914

GINO SEVERINI

- Začínal neoimpresionismem, později se připojil k futurismu.
- Jeho díla obsahují typicky futuristický dynamický pocit pohybu, rychlosti a zájmu o moderní techniku, ale také užití slov a písmen, které zasahuje až do oblasti kubismu.
- Často užívá motiv moderního tance - od kubisticky pojednaných tanečnic až po abstrahované tvary
- **Tanec a světlo** - 1913
- přesahuje malbou na rám obrazu
- **Simultaneita centrifugálních a centripetálních skupin** - 1914

CARLO CARRÀ

- Jeho pojetí futurismu mělo více smyslových struktur a bylo preciznější ve svém zpracování.
- Jeho futuristické období skončilo s nástupem první světové války.
- **Intervencionalistická demonstrace** - 1914
- reakce na začátek 1. světové války (futuristé ji vítali)

POČÁTKY ABSTRAKTNÍHO/NEFIGURATIVNÍHO UMĚNÍ

- Kolem 1910 (1909 až počátek 1. světové války)
- Logické dovršení procesu probíhajícího už od postimpresionismu
- Obraz se nechápe jako napodobení skutečnosti
- Většině umělců šlo o nalezení vizuálního ekvivalentu pro neviditelné věci, duchovní, spirituální principy. Byli angažováni v různých duchovních teosofických hnutích (propojení mystiky starší evropské tradice s duchovním myšlením východu).
- Liší se od futurismu (v něm šlo o zviditelňování jakýchsi fyzikálních sil).
- Patří sem expresionisté, umělci vycházející z kubismu (okruh Zlatého řezu), italští futuristé a ruský kubo-futurismus.
- František Kupka (působil v Paříži) měl tendence spirituální i tendence k zviditelňování fyzikálních sil, vycházel se symbolismu a jeho spirituality.

EXPRESIONISTÉ SKUPINY DER BLAUE REITER

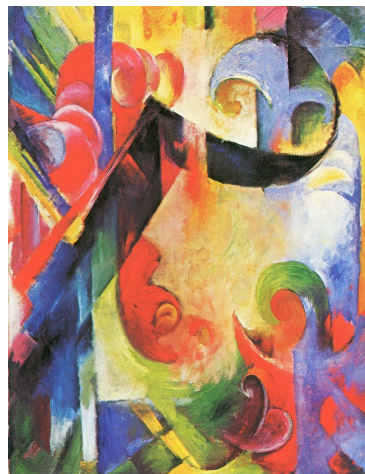
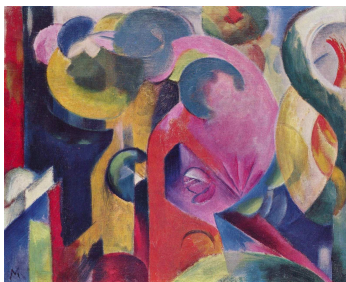
- **WASSILY KANDINSKY**
- Rus
- Abstraktně začal tvořit ve jménu co nejčistší exprese.
- Sám sebe chápe jako médium, kterým procházejí kosmické duchovní síly a jehož prostřednictvím se projevují.
- Jeho první obrazy nesou titul Improvizace (ekvivalenty k hudbě jako k abstraktnímu umění).
- Po první světové válce začalo být abstraktní umění velmi populární a řada umělců se začala prohlašovat za jeho „otce“ a antdatovat svá díla, včetně Kandinského.

- První abstraktní akvarel - 1910

- čistá improvizace
- neodpovídá jeho tvorbě z 1910, ale tvorbě z 1913
- Improvizace Jezdec - 1910
 - „osamostatněná“ barva, ale zároveň ještě figurativní prvky
- Improvizace č. 26 - 1912
 - ztvárnění zážitku z koncertu
- Kolem 1913 už tvoří naprosto abstraktně, barvy volí jen podle okamžité intuice a psychologického účinku - abstraktní expresionismus.
- Improvizace Potopa - 1913
- Černé tahy - 1913
 - černé linie vpádající do barevných skvrn

- **FRANZ MARC**
- Zobrazoval svět z pohledu zvířat.
- Vizualizoval přírodní principy.
- Bojující formy - 1914
 - základem je souboj zvířat převedený do abstraktní formy
- Zlomené formy - 1914
 - výchozí motiv už není rozeznatelný
- Kompozice č. III - 1914
- Narukoval na vojnu, 1916 padl.

- **AUGUST MACKE**
- Abstraktní obrazy odvozovány ze zážitků s hudbou.
- **Barevná kompozice** - 1912
 - vyjadřuje pocit z Bachovy hudby
- **Barevné formy č. III** - 1914
 - barevné rytmy v ploše
- **Barevné formy č. II** - 1913
 - ortogonální varianta Barevných forem III
- **PAUL KLEE**
- Před první světovou válkou navštívil severní Afriku, barvy arabského světa a zvláštní osvětlení v něm probudilo vášně pro barevnou malbu.
- Byl ovlivněn Delaunayem.
- **Hammamet** - 1914
 - akvarel
 - odvolává se na zážitky z Tuniska
- **Pocta Picassovi** - 1914
 - olejomalba
 - lepší název by byl Pocta Delaunayovi (vliv jeho zacházení s barvami)
- **Filosofická architektura** - 1915
 - akvarel
 - založen na vnímání teplých a studených barev
 - zkoumá vytvoření iluze prostorových vztahů

KUBISTÉ SKUPINY ZLATÝ ŘEZ

- **ROBERT DELAUNAY**
- Pochopil kubismus jako východisko pro nefigurativní tvorbu.
- **Simultánní okno** - 1912
 - „kubistický impresionismus“
 - zachovává spektrální barvy
 - zkoumá simultánní barevný kontrast
 - maluje na plátně i na rámu obrazu
- **Široké simultánní okno** - 1912
- **První disk** - 1912
 - zkoumá vzájemné ovlivňování barev, při jejich určitém uspořádání lze dosáhnout iluze pohybu
 - jeho první absolutní abstrakce
- **Simultánní kontrasty** - 1912-13
 - naznačuje souvislosti s krouživým pohybem nebeských těles
 - iluze pohybu
- **Elektrické prizma** - 1914
- **FRANCIS PICABIA**
- Aktivní dadaista
- **Kaučuk** - 1909
 - oficiálně první abstraktní obraz
 - základem byl reálný model, asi kytice ve váze viděná shora
- **Udnie** - 1913
- **Edtaonis** - 1913
- Udnie i Edtaonis jsou velké obrazy, v rámci kubistických výstav působily velmi nápadně

- **Tančící hvězdy nad Transatlantikem** - 1912

- součást kubistického hnutí, ale už s volnější fantazií
- záměrně zavádějící název

ALBERTO MAGNELLI

- Vyšel z fauvismu a kubismu.
- **Kavárna** - 1914
- **Malba č. 0521** - 1914
- **Malba č. 0525** - 1914
- Klasik italského moderního umění
- Během své kariéry se střídavě vracel k figurativnímu umění.

KAZIMIR MALEVIČ

- **Autoportrét** - 1910
 - fauvisticko-expressionistický obraz
- **Dřevorubec** - 1912
 - vliv francouzského kubismu („tubismu“, vliv Legera)
- **Brusič** - 1912
 - dynamika pohybu
- **Angličan v Moskvě** - 1914
 - nejedná se už o kubismus ani futurismus
 - podobné surrealismu
 - nesourodé věci spojené do jednoho obrazu
- **Dáma před plakáty** - 1914
 - vychází ze syntetického kubismu
 - velké plochy jedné barvy překrývají původní obraz
- **Černý čtverec na bílém pozadí** - 1913-15

- „nulový bod“ nového malířství
- pravděpodobně byl antidatován do 1913 (vznikl 1915)
- visel na Poslední futuristické výstavě v pozici, ve které visela v ruských domácnostech ikona (přes roh) - „náhražka náboženství“, „profánní náboženství“
- černý čtverec vyjadřuje čistou senzibilitu, bílá barva vyjadřuje věci mimo ni (jeho senzibilita vyjadřovala totéž co Kandinského čistá exprese)
- Následovaly „operace“ se čtvercem - vznik rozsáhlé řady obrazů odvozených z původního Černého čtverce.
- **Supremus č. 56** - 1916
 - objevují se už složitější barvy (oranžová)
- 1918-19 nastává krize suprematismu, mizí složité kompozice, Malevič se vrací k jednoduchým tvarům.
- **Bílý čtverec na bílém pozadí** - 1918
 - Malevič vyhlásuje konec malířství
- Pokouší se suprematické kompozice převést do prostoru.
- Píše teorii suprematismu.
- Ve 30. letech se vrací k figurativní malbě.

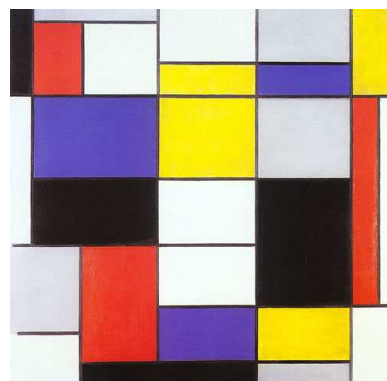

PIET MONDRIAN

- Holanďan
- Vyšel z kubismu.
- **Autoportrét** - 1918
- Angažoval se v teosofických hnutích (jako třeba i Malevič).
- **Evoluce** - 1910-11
 - triptych
- Před první světovou válkou pobývá v Paříži, seznámí se s fauvismem a kubismem, zpracovává motiv stromu.
- **Červený strom**
- **Šedý strom** - strom se stává stále méně čitelným
- **Modrošedý strom**

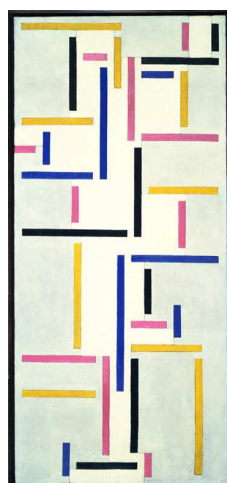
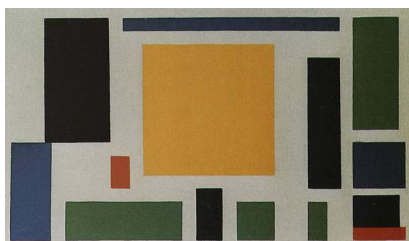

- Zakládá skupinu **De Stijl** - skupina a časopis
 - neoplasticismus
 - základem jsou černé horizontály a vertikály
- **Kompozice v čarách** - 1917
 - inspirace ve vodní hladině
- **Kompozice se šedou a hnědou**
- **Kompozice A** - 1920
 - základní barvy červená, modrá a žlutá
 - vyjádření principů pomocí horizontál a vertikál, na nichž stojí svět, barvy představují věci ve světě proměnlivé
 - snažil se vytvořit harmonickou kompozici, doufal, že se tato harmonie promítne i do chování lidí
 - avantgardní utopičnost

THEO VAN DOESBURG

- Člen skupiny De Stijl
- Sklon k dekorativnosti
- **Kompozice č. IX** - 1917
- **Kráva** - 1918
 - abstrahovaná kráva
- **Rytmus ruského tance** - 1918

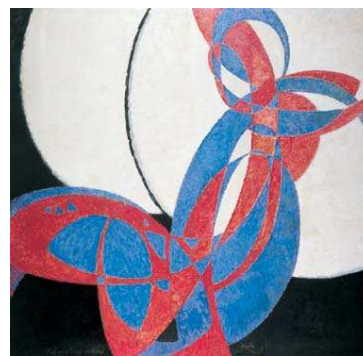

FRANTIŠEK KUPKA

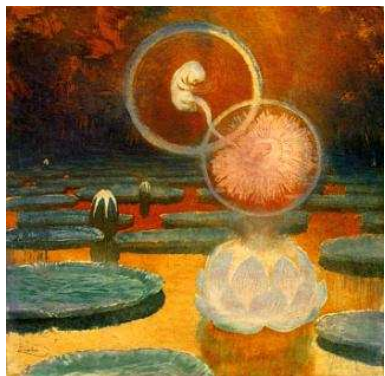
- Liší se od předchozích umělců tím, že není příliš poznamenán dřívějšími moderními uměleckými směry.
- Vycházel ze symbolismu a secese.
- Starší obrazy jsou figurativní - sloužily jako východiska k jeho pozdějším obrazům.
- Propátral všechny možné varianty abstraktního jazyka.
- Často své obrazy předělával a data předělávek zaznamenával.
- Nerač své obrazy prodával a vystavoval.
- Řada vertikálních plánů:
 - **Klávesy piána** - 1909
 - ve spodní části klávesnice s rukou hráče
 - v zadní části vodní hladina
 - klávesy vystupují a spojují zadní plán s předním
 - **Plány podle barev** - 1910-11
 - vliv kubismu
 - figura
 - **Vertikální plány č. III** - 1912-13
 - absolutní abstrakce
 - **Vertikální a diagonální plány** - 1913-23

- **Děvčátko s míčem** - 1908
 - fauvisticky cítěný obraz, přesto naturalistická malba
- Snažil se zachytit děvčátko, jak si hraje s míčem - vymizení figury, zaznamenává jen pohyb míče:
- **Dvoubarevná fuga** - 1912
 - „orfismus“ = vizualizace hudby
 - původ není v hudbě, ale v zachycení pohybu míče
- **Sólo hnědé čáry** - 1912-13
 - evokace tahů smyčcem houslí
- **Amorfa** - 1912

- **Zrození života** - výchozí bod řady pracujících s kruhovými pohyby a tvary

- **První krok** - 1909-11
 - kruhové formy už nemají zobrazující charakter, přesto stále cítíme reálný prostor

- Řada obrazů evokujících představu vzniku organického života:
- **Voda** - 1906-09
 - figurativní obraz
 - možné východisko této řady
- **Kosmické jaro III** - 1911-20
- **Tvoření** - 1911

- **Newtonovy kotouče** - 1912

ČESKÉ UMĚNÍ PŘED PRVNÍ SVĚTOVOU VÁLKOU ČEŠTÍ EXPRESIONISTÉ A KUBISTÉ

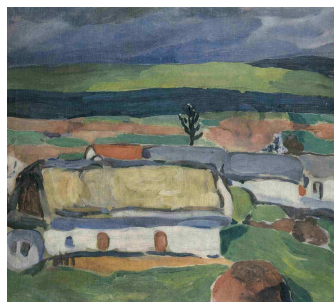
- Generace Osmy
- První generace v českém umění bezprostředně reagující na evropské umění, téměř paralelní činnost, reagovali bez zpoždění a dodávali svůj vlastní výklad - **kubo-expresionismus**.
- Od generace 90. let se liší asi jen o 10 let, ale vynikali větším sebevědomím a uvědomovali si svůj podíl na evropském umění.
- Považovali za důležité o umění i psát (Emil Filla - dobové teorie umění), jejich současníci z SVU Mánes se tak neprojevovali.
- Nepsali jen o současném umění, ale i o umění např. starověku nebo o mimoevropském umění - ověřují si kvalitu a platnost v historii, což byl nový intelektuální přístup podobný přístupu Der Blaue Reiter (ale neměli s ní žádné styky ani nesměřovali k abstrakci).

ZDROJE A PODNĚTY

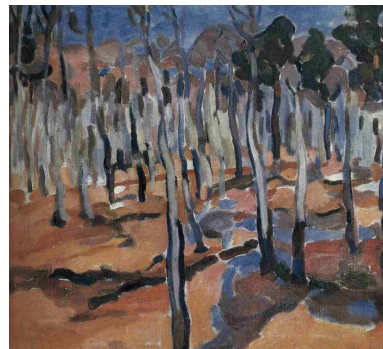
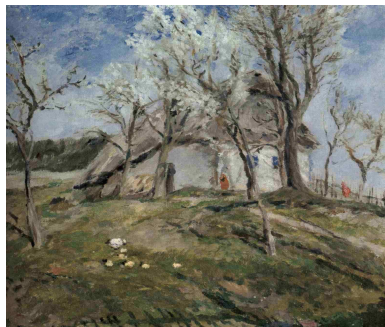
- Výstava Edvarda Muncha v Praze v 1905 (uspořádána SVU Mánes) - vzbudila velký rozruch na české kulturní scéně a rozdělila ji na 3 segmenty - okruh vycházející z impresionismu Muncha odmítl, okruh českých dekadentů Muncha vítal (ve své tématice bural morální a sexuální tabu), okruh tehdejších studentů AVU a VŠUP (Emil Filla - „Munchovo dílo vybuchlo v našich srdcích jako petarda.“) - Munch hledá jen vnitřní pravdu - do 2 let všichni studenti z akademie odešli a pustili se na samostatnou dráhu, seskupili se v nezávislé skupině **Osma**, ale dlouho nevydrželi (neměli finanční prostředky), uspořádali 2 výstavy v 1907 a 1908. Okolnosti je později donutily stát se členy SVU Mánes, ale po čase se pohádali se staršími kolegy kvůli nastupujícímu kubismu a část se odtrhla a vznikla **Skupina výtvarných umělců** vydávající časopis **Umělecký měsíčník**.
- Atypické zdroje pro evropský expresionismus - Honoré Daumier, El Greco, pozdní dílo Antonína Slavíčka (vývoj od impresionismu k expresionismu).

JINDŘICH PRŮCHA

- Nebyl členem žádné skupiny.
- **Autoportrét v zimním šatě** - 1910-11
- Reagoval na evropské podněty (Munch, Slavíček).
- 1914 narukoval na vojnu a padl.
- **Před bouří** - 1911
 - volná malba v barevných plochách
- Postupně jeho rukopis dostává volnější charakter.

- **Vnitřek bukového lesa** - 1911
 - teplá barevnost
 - paralela s raným dílem Kandinského nebo s fauvisty
- **Chotěboř** - 1911
- **Opuka** - 1912
 - obnažená hornina pronikající terénem
- Příklon k dílu A. Slavíčka:
- **Ptácnice** - 1914
- **Suchý den** - 1914
- **Krajina u Počátek** - 1914
- **Lom** - 1914
 - téměř abstraktní poloha
 - většinu obrazu zabírá plocha obnažené skály
- Dělal i figurální obrazy.

VÝSTAVY SKUPINY 8

- Skupina 8 byla česko-německo-moravská a byla tedy první takovouto skupinou, které šlo jen o umění a nezáleželo jí na národnosti.
- Výstava se konala v pronajatém krámku, dnes tam stojí Obecní dům.
- První výstava se konala v **1907** a druhá v **1908** v Topičově saloně.
- Otakar Kubín, Emil Filla, Antonín Procházka - Moravané, Bohumil Kubišta - Čech, Friedrich Feigl, Max Horb, Willi Nowak - čeští Němci.
- Na druhé výstavě se ke skupině přidali V. Beneš a L. Scheithauerová.

EMIL FILLA

- Čelní představitel této generace, „politický manipulátor“
- **Autoportrét s cigaretou** - 1908
 - mezi expresionismem a fauvismem

- **Na verandě** - 1907

- skoro monochromní

- **Čtenář Dostojevského** - 1907

- silný vliv Muncha
- dnes považován za generační ikonu
- odkazuje k tomu, že náš český expresionismus měl i literární zdroje

- **Červené eso** - 1908

- koresponduje s Daumierovými Hráči (časté téma, Dostojevský na něj napsal novelu)

- krajinomalba:

- **Záliv v Gruzii** - 1908

BOHUMIL KUBIŠTA

- „Prorok“, neměl smysl pro politickou hru. Byl Fillovým největším konkurentem, ale Filla nad ním měl díky své povaze většinou navrch.
- **Troiportrét** - 1907
 - uprostřed jeho autoportrét
 - připomíná scénu z Kafkova Procesu, ve skutečnosti jsou další dva muži na obraze jeho přátelé
 - chybí pestrá barevnost a typická expresivní spontánnost
- **Interiér** - 1908
 - připomíná van Gogha

- Cestující ve 3. třídě - 1908, Daumierova barevnost
- Hráči - 1909
 - důležité jsou pro něj obrysové linky
 - směřuje k pevnému uchopení obrazové kompozice
- Modrý autoportrét - 1909
 - odráží jeho melancholii a zarputilost

ANTONÍN PROCHÁZKA

- Autoportrét - 1906
- Jeho pojetí expresionismu bylo nejlepší.
- Snoubenci - 1908
- Jedlíci - 1907-08
 - vliv Daumiera
- Hráči karet - 1908
- Vyhnání kupců z chrámu - 1909
 - vliv El Greca

OTAKAR KUBÍN

- Plot zahrady - 1905-06
- Žně v Boskovicích - 1908-09
 - vliv Gauguina

EMIL ARTUR PITTERMANN

- Vlašimský park - 1907

VÝSTAVA SVU MÁNES - VÝBĚR ZE SALONU NEZÁVISLÝCH

- 1910
- DERRAIN - Koupání - 1908
 - prekubistický obraz
 - stylizace figur
 - Filla chtěl obraz z výstavy zakoupit, to se mu povedlo a dnes je obraz v Národní galerii
- Nikde jinde ve světě z kubismu nevznikl design, architektura a scénografie, pouze u nás. Přesto se názory na chápání kubismu v Česku lišily: Podle **Filly** byl skutečný kubismus jen malířskou metodou a viděl jej pouze v tvorbě Picassa a Braqua. Podle **J. Čapka** a **Špály** byl kubismus také spíše malířskou záležitostí, ale už otevřenou, která může být různě chápána a rozváděna. Přijímali také italský futurismus. Názorem architektů bylo, že kubismus mohl být i slohem, na čemž stavěli tvorbu např. kubistických interiérů (**Josef Gočár**, **Chochol**).

ČESKÝ KUBO-EXPRESIONISMUS

EMIL FILLA

- Milosrdný samaritán - 1910
 - rysy díla El Greca
- Podzim - 1910
 - první nejstarší český obraz s kubistickými rysy
- Obrazy Milosrdný samaritán i Podzim byly vystaveny na výstavě roku 1911.
- Salome - 1911
 - vliv kompozice El Greca
- Utěšitel - 1911
- Expresionistická témata zpracovává kubistickou metodou.
- Zátiší s talířem ovoce - 1912
 - analytický kubismus

- **Dvě ženy** - 1912
- **Košík** - 1912
 - na pomezí abstrakce
- **Čtenář** - 1913
 - postava čte monografii o Cézannovi
- **Zátiší s podnosem** - 1914
 - syntetický kubismus

VINCENC BENEŠ

- Picassovské pojetí kubismu, stejně jako Filla
- **Ismael a Hagar** - 1910
 - prekubismus
- **Hráči** - 1911
- **Tanečnice** - 1912
- **Zátiší se skleněným džbánem** - 1912-13
- **Tramvaj č. 4** - 1912-13
 - realistický předeek tramvaje
(inspirace u syntetických obrazů
Picassa a Braqua)
- Po první světové válce se od kubismu radikálně odklonil.

ANTONÍN PROCHÁZKA

- Z existenčních důvodů odešel z Prahy, s uměleckým světem měl jen zprostředkovaný styk přes časopisy a korespondenci.
- **Zátiší na stole** - 1910
- **Prometheus** - 1910-11
 - ve své době nejodvážnější kubistický obraz v Čechách
- **Dívka s broskví** - 1912
- Barevný kubismus:
- **Zátiší s lahví** - 1913

VÁCLAV ŠPÁLA

- **Autoportrét** - 1908
 - expresionismus
- Nebyl příliš nadšeným kubistou, inklinoval spíše k fauvismu.
- **Venkovanka** - 1912
- **Procitnutí** - 1913
- Pro obrazy Venkovanka a Procitnutí je typická červeno-modro-bílá barevnost.
- **Tři pradelny** - 1913
 - nejabstraktnější z jeho obrazů

JOSEF ČAPEK

- Od začátku směřuje k syntetickému kubismu.
- **Předměstí Marseilles** - 1912
- **Akt ženy** - 1913
- **Harmonikář** - 1913
- **Hlava** - 1914
 - koláž
 - zestručňující tendence
- **Hlava** - 1914
 - autoportrét

OTTO GUTFREUND

- Sochař - nejzajímavější zastánce toho, že kubismus může být sochařskou metodou.
- Reaguje na expresionismus.
- Úzkost - 1911
 - objevuje se zde ostré osekávání
- Hlava dona Quijota - 1911-12
- Souzvuk - 1912
- Koncert - 1912
 - výrazná rytimizace
 - reliéf
- Cellista - 1912-13

- Objímající se - 1913-14
- Kubistické poprsí - 1913-14
 - jasná abstraktní konstrukce

- Objevila se tendence dostat kubismus do monumentálních úkolů - Gutfreund se zúčastnil soutěže na pomník Jana Žižky na Vítkově (návrh vytvořil spolu s Pavlem Janákem).
- Příležitostně kreslil a dělal koláže.

BOHUMIL KUBIŠTA

- Ostatní umělci už dávno tvořili kubisticky, on se ale k němu chtěl dostat svým logickým vývojem:
- Zátiší - 1909
 - vliv Cézanna
- Žně - 1919
- Lom v Braníku - 1910-11
- Kavárna - 1910
- Koupání žen
- Koupání mužů - 1911
- Vzkříšení Lazara - 1911-12
 - vliv El Greca
- Staropražský motiv - 1911
 - dekolorizace
- Vražda - 1912
- Sv. Sebastian - 1912

- **Zátiší s lebkou** - 1912
 - analytický kubismus (nezaměnitelný)
- **Skleněné zátiší** - 1913
- **Oběšený** - 1915
- 1918 umírá na španělskou chřipku.

20. A 30. LÉTA 20. STOLETÍ

- Avantgardní umění proti umění totalitních států (Německo a SSSR).
- Moderní umění začíná být záležitostí organizovaných větších uměleckých skupin vydávajících manifesty (před první světovou válkou se toto neobjevovalo).
- Avantgardní umělci se snaží ovlivnit život a fungování společnosti prostřednictvím své tvorby, spolupracují s politickými režimy a hnutími. Politická hnutí se ale pokoušejí využít hnutí avantgardních ve svůj prospěch. V Německu naopak spatřují v avantgardních uměleckých hnutích svého nepřítele.
- Ve 30. letech došlo ke střetu avantgardního umění se společenským vývojem. Velkou roli sehrála hospodářská krize, která přispěla k vyostření totalitních režimů a potírání uměleckých avantgard. Následkem toho nevznikaly ve 30. letech žádné nové skupiny a ty dosavadní „bojovaly o přežití“.
- V Itálii dochází k souznění fašismu s futurismem - poměr mezi moderním uměním a politickým režimem zde nedospěl k tak extrémnímu nepřátelství.
- Roku **1929** bylo v New Yorku založeno **Muzeum moderního umění** jako nevelká soukromá instituce, postupně nabývalo na významu a po druhé světové válce začalo diktovat moderní trendy. Šlo o první muzeum moderního umění na světě - moderní umění začalo reflektovat svůj vývoj (dříve to v jeho povaze nebylo), protože pociťovalo svou krizi.

KUBISTICKÉ SOCHAŘSTVÍ

- V západní Evropě se objevilo až na počátku 20. let.
- **ALEXANDER ARCHIPENKO**
 - Rus, upozornil na sebe už před první světovou válkou.
 - Svérázné chápání kubismu, pestrá barevnost
 - **Žena v kavárně** - počátek 20. let
 - reliéf
 - K relativizaci prostorových vztahů užívá netradiční materiály, např. plech.
 - **Stojící žena** - 1920
- **JACQUES LIPCHITZ**
 - **Kytarista** - 1918
 - ukazuje východisko sochařů na počátku 20. let ze syntetického kubismu
 - **Muž s kytarou** - 1920
 - **Koupající se** - 1923

- **HENRI LAURENS**
- Francouz
- Hlava dívky - 1920
- Dřepící žena - 1922
- Zátisi - 1918
 - reliéf s dekorativními rysy
 - podobná forma jako pozdější art-deco

20. LÉTA 20. STOLETÍ

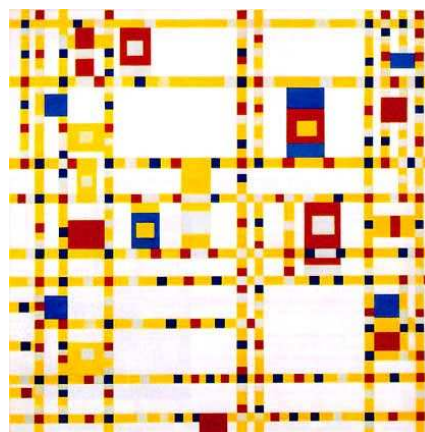
- Utopická snaha avantgardních umělců o pozitivní ovlivnění společnosti prostřednictvím jejich děl.
- **Purismus (Le Corbusier)** - přechod od malířství k architektuře na základě studia standardních tvarů (vznik prefabrikace apod.)
- **Avantgarda v SSSR - konstruktivismus** - konstrukce v něm figuruje jako samostatný fenomén.
- Došlo k novému propojení výtvarného umění a architektury. Moderní architektura ve 20. letech užívala abstraktní geometrii, která se už dříve objevovala v malířství a sochařství - obecné sjednocení výtvarného jazyka architektury, malířství a sochařství, všechny tyto obory se vyjadřují stejnými prostředky, žádný není nadřazen.

DE STIJL

- Holandské hnutí
- Piet Mondrian
- Stylizace grafiky (ortogonální grafika)
- Neoplasticismus

PIET MONDRIAN

- Dospívá ke své ortodoxní výtvarné řeči založené na horizontálních a vertikálních a základních barvách.
- V době první světové války byl utopicky přesvědčen, že jeho harmonické obrazy mohou ovlivnit i lidi.
- Později staví čtvercové obrazy na roh - vznikají diagonální řezy, přímo ale diagonály nikdy nepoužíval.
- Ve 30. letech v jeho tvorbě ubývá barev (pestré barvy chápal jako vyjádření proměnlivých momentů).
- Na počátku 40. let emigruje do USA, je fascinován New Yorkem (celé město je postaveno na ortogonální síti).
- Broadway Boogie-woogie - 1942

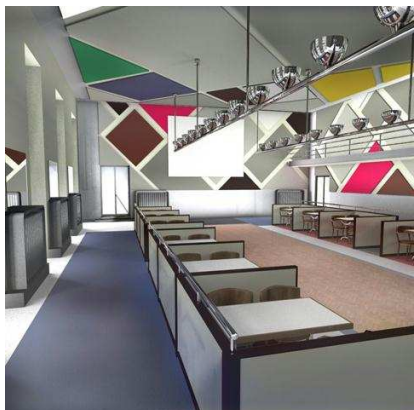

THEO VAN DOESBURG

- Na počátku 20. let tvořil hravěji, méně asketicky než Mondrian.
- Užívá diagonály, které Mondrian nesnášel - rozešli se, Mondrian přestal s De Stijlem komunikovat.
- Chtěl najít způsob, jak estetiku svých obrazů aplikovat do běžného života, do užitého umění.
- Návrh výzdoby univerzitní auly

- **Výzdoba zábavního podniku Aubette ve Strasbourgu** - 1928

- užívá diagonály a zelenou barvu

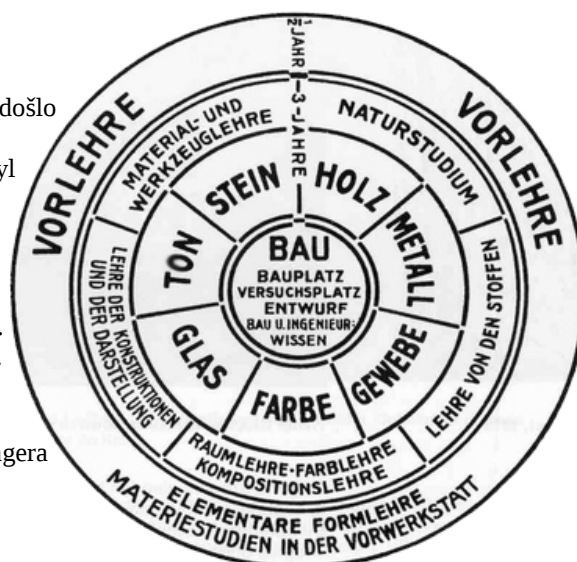
- Pokusy o přenos čistě abstraktních obrazových kompozic do prostoru:
- **Cornelis van Eesteren** - návrh vily
- **Rietveld** - vila paní Schroederové

- **GEORGES VANTONGERLOO**
- Sochař
- **Kompozice z oválu** - 1918
- **Konstrukce** - 1924
 - připomíná abstraktní architekturu
- Většina „soch“ je založena na matematických vzorcích.
- **Geometrické místo** - 1931

BAUHAUS

- **Weimar** - Henry van de Velde, VŠUP. Roku **1919** došlo ke sloučení VŠUP a Akademie a vzniku Bauhausu jako nového druhu výtvarné školy. Zakladatelem byl Walter Gropius.
- V **1924** se Bauhaus přestěhoval do **Dessau**.
- **Gropiovo schéma výuky** bylo založeno hlavně na praktickém řemeslném poznání. Ze školy vycházeli spíše průmysloví designéři než architekti. Gropius tak založil nový obor - průmyslový design.
- Schéma bylo moderním pojetím fungování středověké katedrální huti.
- **První manifest** - 1919, dřevořez od Lyonela Feiningera
 - **Katedrála socialismu**

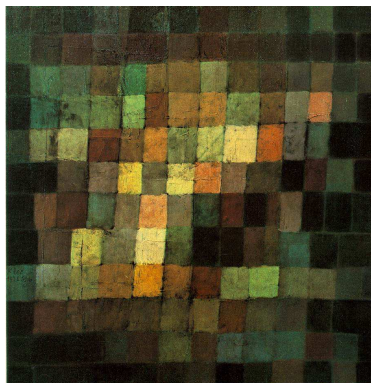
- **LYONEL FEININGER**
- Kubo-expressionistické založení
- Často se v obrazech zabývá architekturou - transparentní architektonické struktury.
- **Oblaka nad mořem** - 1923
- **WASSILY KANDINSKY**
- Reaguje na Bauhaus geometrizací své abstraktní tvorby, která ale neztrácí svou hravost.
- **Kompozice VIII** - 1923

- **Žlutá, červená a modrá** - 1925, organické tvary

- **Poschodí** - 1929

- **PAUL KLEE**
- **Růst krystalu** - 1921, přírodní geometrie
- Bauhaus ho ovlivnil v užívání geometrie.
- **Dávné znění** - 1925

- **Rybí kouzlo** - 1925
- fantaskní figurativní tvorba

- **JOHANNES ITTEN**
- Malíř
- Vyznavač mazdaismu (staroperský kult, ústředním motivem je oheň, Slunce, světlo).
- Tvůrce teoretických prací o barvách.
- Na Bauhausu zpočátku dělal Vorlehre - prvovýuku. Mladé studenty silně ovlivňoval svou mystikou a ti pak obtížně přecházeli na praktické předměty, což vedlo až k jeho konfliktu s Gropiem.
- **Setkání** - 1919
- **Stoupání a pauza** - 1919
- Tvořil expresionistické kaligrafie.
- **Studie věže Ohně** - 1919

- utopický návrh související s jeho náboženským přesvědčením

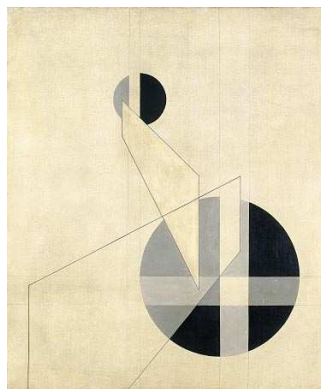
- Na Bauhausu převládá tendence k rozvinutí geometrické řeči.

- **OSKAR SCHLEMMER**
- Figurativní umělec, figury připomínají loutky.
- Drátěné dekorativní plastiky: **Homo** - 1930-31
- Zajímal ho lidská figura jako pohyblivý objekt, jako loutka, ne jako člověk.
- **Schodiště Bauhausu**
- Zabýval se scénickým tancem (i prakticky).

- **Triadický balet** - návrh kostýmů, scénografie a choreografie
- člověk se zde stává loutkou v rukou inscenátora

- **LASZLO MOHOLY-NAGY**
- Maďar
- Konstruktivistický malíř, inspiroval se v ruském suprematismu a konstruktivismu.
- **Kompozice K IV** - 1922
- **Kompozice A XX** - 1924
- Často se zabývá novými médii - fotografií a filmem.
- Většina jeho fotografií má abstrahovaný charakter.
- Technika koláže a fotomontáže:
- **Leda a labuť** - 1925
- Experimentuje s **fotogramy** a s **kinetismem** (v rámci konstruktivistických plastik):
- **Modulátor světla a prostoru** - kinetická plastika s elektromotorkem
- světelný zdroj byl mimo plastiku, na zeď se promítaly různé stíny
- Prvotní průkopník kinetického umění.
- Byl omezen technickými možnostmi a okolnostmi - Bauhaus byl v 1933 Hitlerem zrušen.

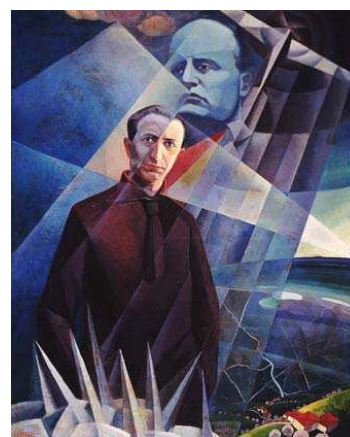

20. A 30. LÉTA V TOTALITNÍCH STÁTECH

- V Německu a SSSR zaujaly režimy negativní postoj vůči modernímu umění. Výjimkou byla Itálie. Mussolini byl generačním kolegou futuristů, ti ve fašistickém hnutí viděli dynamizační prvek společnosti a po první světové válce se k němu přihlásili. Díky tomu nebyl v Itálii negativní poměr mezi režimem a moderním uměním tak vyhrcočený.
- V Německu a SSSR se moderní umění potlačovalo, po druhé světové válce zde bylo naopak glorifikováno.

ITÁLIE

- Častým objektem byl Mussolini.
- **SCHAWINSKI** - Švýcar
- **volební plakát pro Mussoliniho stranu** - 1934
- **RENATO BERTELLI** - **Mussoliniho kontinuální profil** - 1933
- **THAYATH** - **Milník** - 1929
- stylizovaná Mussoliniho hlava
- **GERARDO DOTTORI** - **Mussoliniho Ital** - 193
- Zcela oficiálním fašistickým uměním v Itálii byl neoklasicismus.

NĚMECKO

- Moderní umění bylo potlačováno.
- Hitler měl neukojené umělecké ambice, jeho vkus byl zformován na akademickém umění konce 19. století. Co se mu nepodobalo, bylo potíráno. Nesnášel expresionismus a dadaismus, nechal zrušit Bauhaus.
- **Entartete Kunst** - 1937
- **Zvrhlé umění**
- výstava, vyústění kampaně proti modernímu umění
- expresionistická a dadaistická díla
- Hitler se shlížel v monumentální architekturu, jeho urbanistickým vzorem byla Paříž, jeho architektky Albert Speer a Hermann Giesler.
- **ALBERT SPEER** - **Říšské kancléřství** (monumentální neoklasicismus)
- Hitlerovi oficiální sochaři Breker a Thorak:
- **ARNO BREKER** - **Eos** - typický ženský akt, zdůraznění lidské síly a zdraví
- **Soudružství** - 1938

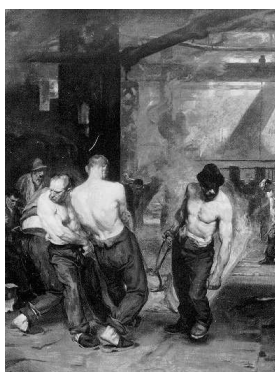
- Hitler
- Speer
- JOSEF THORAK - reliéfy pro říšskou banku v Berlíně
- Pomník práce
- Atelier - obrazy znázorňující jeho dílnu, ve které tvořil obrovské sochy určené pro vytyčení hranic po vítězném konci války
- LANZINGER - Praporečník - ztvárnění Hitlera
- HERMANN HOYER - SA Mann
- Na počátku bylo slovo - scéna ze stranického života

- EMIL SCHEIBE - Hitler na frontě - 1942-43
- ADOLF WISSEL - Kahlenberská rolnická rodina - 1939

- GEORG GUNTHER - Odpocinek při žních
- ARTHUR KAMPF - V ocelárnách - 1939, pracovní námět

- WILHELM SAUTER - Věční vojáci - 1940, konfrontace vojáků z první a druhé světové války
- Témě spojení dělníků, vojáků a rolníků - jednota společnosti.
- ALBERT JAMESCH - Vodní sporty - 1936, oslava těla
- IVO SALINGER - Odpocinek Diany - 1939-40
- oslava ženského těla

SSSR

- Také zde se oslavovali vůdci.
- **ISAK BRODSKIJ** - Lenin ve Smolném - 1930, portrét Lenina
 - ve 30. letech užívá masovou patetizaci:
 - Lenin řečník v Putilovských závodech - 1939
- **ARKADIJ RYLOV** - Lenin
 - Vůdce, učitel a přítel - 1937, záběr ze sjezdu
- **ALEX GERASIMOV** - Stalin - 1939
 - Stalin s maršálem Vorušilovem v Kremlu - 1938
- **Pavilon SSSR na pařížské výstavě v 1937** - uvnitř obrazy od Alexandra Dejneky
- **BORIS JOGANSON** - žánrová malba
 - Rozsudek - 1928, scéna z procesu z gulagy
 - Výslech komunisty - 1933
- **VASIL JAKOVLEV** - Zlatokopové, tvůrci ústavy - 1937
- **JEKATĚRIN ZERNOV** - Kolchozníci zdraví tank
- Erotika:
- **ALEXANDR SAMOCHVALOV** - Sprcha - 1934-35, akt
- **GERASIMOV** - Kolchozní lázeň - 1938

DADA- A SURREALISMUS

- **20. až 30. léta**
- Mnoho mladých dadaistů pak bylo surrealisty.
- Tato dvě hnutí měla jeden společný rys - žádné z nich nechtělo být jen uměleckým směrem. Jejich utopické ideje ale ztroskotaly.

DADAISMUS

- Vznikl dříve než surrealismus - v letech první světové války v Zurichu. Šlo o mezinárodní společnost mladých umělců a intelektuálů pohybujících se kolem kabaretu Voltaire.
- Popírá, že vůbec hnutím je a že má nějaké cíle.
- Hnutí intelektuálů v neutrálním Švýcarsku vzniklo jako „protest“ proti konceptu civilizace, která dovedla Evropu do války.
- Žertovná destrukce civilizace zkompromitované dovedením Evropy do války - destruktivní protest. Chce zdiskreditovat dosavadní principy, ale neusiluje o nastolení něčeho nového. Pokud už se má k něčemu hlásit, tak k prvotnímu primitivismu.
- Jeho záměrem je jen destrukce, až sebedestrukce.
- Dadaisté vydávají manifesty a programy, které jsou svou vlastní parodií - vyzývají lidi, aby hnutí dada nevěřili.
- Přináší nový princip, princip náhody a nezáměrnosti.
- Dada umění nebylo jako takové chápáno, dadaisté vše dělali jen kvůli provokaci konvenční společnosti.
- Často vytvářeli svá díla z improvizovaných, náhodně nalezených a netrvanlivých materiálů.
- Grotesknost a absurdita byla součástí jejich poetiky.
- **Dada-veletrh v Berlíně v 1920**
- Mezi mladšími dadaisty se vynořila představa něco vytvořit, vybudovat - vznikl **surrealismus**
- Charakteristická výtvarná technika je **koláž** a **asambláž**.

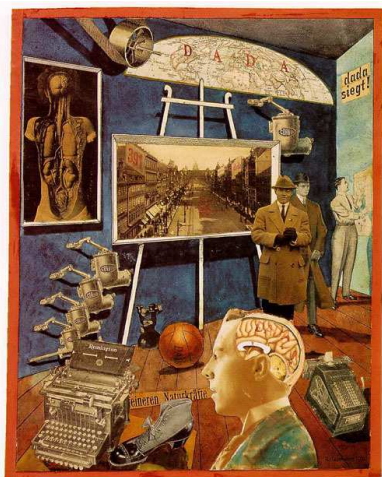
KURT SCHWITTERS

- Merzbild se světlym středem - 1919
 - koláž z různých kousků papíru, který je částečně pomalován
 - v barevnosti připomíná kubismus
- Konstrukce pro urozené slečny - 1919
 - z provokativních důvodů užívá „neumělecký“ materiál

- **Merzbau** - asambláž (trojrozměrná podoba koláže), tuto techniku plně rozvinul
 - asambláže vytvářel ve svém domě v Hannoveru, postupně je spojoval až vznikla „super- asambláž“, která pak zaplnila celý dům
 - do značné míry šlo o monument, což bylo proti duchu dada, naproti tomu absurdita, že asambláž proroste celým domem a vytlačí jeho obyvatele je silně dadaistická
 - **Katedrála erotické bída**

- Koláž byla typickým prostředkem:
- Zobrazení je chápáno jako zobrazení, útržek zde nemá představovat realitu, má rozrušit logiku a nastolit nesmyslnost a náhodný proces.
- **RAOUL HAUSMANN** - **Dada vítězí**

- **HANNAH HOCH** - Řezáno kuchyňským nožem

MAX ERNST

- Rozvinul techniku koláže.
- **Klobouk dělá muže**
- Koláže z vystřihovánek, z různých např. biologických atlasů - koláže jsou více fantaskní, nejde už jen o humor.
- Námět absurdních strojků.
- Maluje i kreslí - obrazy mají zvláštní poezii.
- Předchůdce surrealismu
- **Ptáci** - 1921
- **Slon Celebes** - 1921
- Přesídlil do Paříže a spoluzakládal surrealismus.

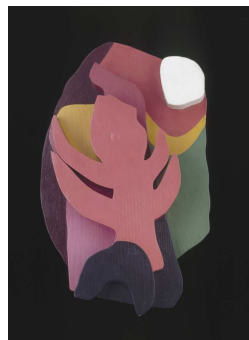

FRANCIS PICABIA

- Téma absurdních strojků. Strojky jsou nefunkční, nebo mají podivné funkce.
- V Barceloně vydával za první světové války dadaistickou revue 391.
- **Zamilovaná paráda** - 1917
- **Nejzvláštnější obraz na světě** - 1915

HANS (JEAN) ARP

- Alsas
- Tvoří nekonvenční, částečně abstraktní, pestře barevné reliéfy
- **Les** - 1916
- **Ptáci v akváriu** - 1920
- Po válce se z něj stal jeden ze základních tvůrců moderního evropského sochařství.

MARCEL DUCHAMP

- Začínal jako kubista ve Zlatém řezu.
- Často vystupoval jako žena.
- Obrazy nesoucí stopy kubismu mají absurdní směřování.
- **Nevěsta** - 1912
- Sklon k mýtizaci témat - dostává se k dada a pak ho přirozeně opouští a směřuje k surrealismu, kterému se ale také vymyká.
- Přináší princip **ready-made** - vytváření uměleckého díla z předmětu už vytvořeného a který nebyl uměleckým artefaktem. Vnese ho do souvislosti, kde má být chápán jako umění.
- Všechny jeho ready-mades, které jsou dnes k vidění, jsou repliky:
- **Kolo** - 1913
 - historicky první ready-made, první kinetický objekt
 - předobraz pop-artu
- **Sušák na lahve** - 1914
 - bottle-tree
 - vystavil ho jako sochu
 - klasické přenesení banálního předmětu do uměleckého kontextu
- **Fontána** - 1917
 - pisoárová mušle
- **Velké sklo** - **Nevěsta svlékaná svými mládenci do konce**
 - 1915-23
 - nedokončeno
 - kompozice z různých materiálů vkládaných mezi vrstvy skla a zafixovaných do kovového rámu
 - toto dílo nemá dodnes uspokojivý výklad
 - při převozu na výstavu do USA se rozbilo, Duchamp praskliny autorizoval
 - prvotní motivace byla, že Duchamp chtěl udělat něco, co by nebylo ani malbou, ani sochou, ani asambláží, chtěl vytvořit nedefinovatelnou formu
- Později od umění odešel a živil se jako profesionální hráč šachů.

PŘEDCHŮDCI IMAGINATIVNÍ MALBY

HENRI ROUSSEAU

- Autoportrét - 1890
- umístěn v ČR v Národní galerii
- Spící cikánka - 1897
- snové téma
- Sen - 1910
- fantastický vysněný prales

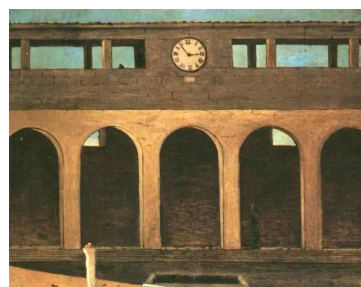
MARC CHAGALL

- Ruský Žid
- Začíná jako fantaskní expresionista.
- Po pobytu v Paříži je ovlivněn kubismem.
- Svobodné vize rodného prostředí, užívá kubistickou techniku k naprostému osvobození od logických vazeb.
- Já a vesnice - 1911
- Těhotná - 1912-13
- záměrný naivismus, vidíme i dítě v břiše
- Narozeniny - 1915

GIORGIO DE CHIRICO

- Tvůrce metafyzické malby (zvláštní varianta symbolismu, ale značně oproštěná).
- V obrazech se objevují architektury, motiv hodin, ujíždějícího vlaku apod. - navození záhadnosti.
- Záhada hodin - 1911
- Tajemství a melancholie ulice - 1914
- arkády, maringotka
- Trýzeň odchodu - 1914
- Hector a Andromaché - 1917
- figuríny

SURREALISMUS

ANDRÉ BRETON

- Byl hlavně filosof.
- Formuloval surrealismus jako umělecký směr.
- **1924** vydává manifest surrealismu, surrealismus začíná fungovat jako hnutí.
- Jeho definice surrealismu: „Čistý psychický automatismus, kterým má být vyjádřeno, ať už ústně, ať už písmem nebo jakýmkoli jiným způsobem, reálné fungování myšlení. Diktát myšlení za nepřítomnosti jakékoli kontroly prováděné rozumem, mimo jakýkoli zřetel estetický nebo morální.“

MEZIVÁLEČNÉ UMĚNÍ V ČESKOSLOVENSKU

- 1918 vznik Československa - k žádnému většímu ovlivnění poměrů v umění nedošlo, byly příznivé už za Rakouska.
- Česká výtvarná scéna byla malá.
- Tendence odchodu do zahraničí - do Paříže - a zde tvořit (Jan Zrzavý, Josef Šíma zde např. zůstal natrvalo), protože možnosti českého trhu byly omezené.
- **Spolkové domy** - sídla uměleckých skupin **SVU Mánes** a **Umělecké besedy** (ta vznikla už v 19. století, před první světovou válkou byla spíše v úpadku, od 20. let její význam opět vzrůstal) - určovaly kulturní politiku.
- SVU Mánes se řídil názory Emila Filly - francouzský kubismus a fauvismus. Kdo se s ním neshodl, z SVU Mánes odešel a stal se členem Umělecké besedy (Josef Čapek, Rudolf Kremlíčka, ...)
- Um. beseda byla liberální, pojala i ty nejavantgardnější tendence.
- **Devětsil** (založen 1920, velmi avantgardní skupina) zpočátku neměl žádné sídlo ani tiskový orgán - byl domluven s Um. besedou, která mu půjčovala prostory apod.
- **Tvrdošíjn** vznikli improvizovaně v 1918 (před koncem první světové války), reagovali na současnou situaci - umělecké spolky byly utlumeny, české umění má být národní, vycházet z tradic, žádný kubismus ani expresionismus. Šlo o členy předválečných skupin, kteří se pokusili tuto linii oživit (Josef Čapek, Václav Špála, Jan Zrzavý, Rudolf Kremlíčka, ...), chtěli manifestovat souvislosti s předválečným českým uměním. Když začaly umělecké spolky opět fungovat, rozešli se.

MAX ŠVABINSKÝ

- **Žně** - 1928, akademická alegorie
- Tehdy už vážený profesor a rektor AVU
- Členové jeho generace zaujímali akademické pozice.
- Spoluzakladatel SVU Mánes, byl jeho čestným členem až do smrti, ale s jeho moderním uměním 20. a 30. let neměl nic společného.

EMIL FILLA

- Určoval osudy SVU Mánes.
- Během první světové války pobýval v Holandsku, vstoupil zde do neoficiálnějších kruhů nové Československé republiky.
- 1920 se vrací do Československa, stává se členem Tvrdošíjných, dostává se do vedení Mánesa, dlouho je jeho tajemníkem.
- **Žena s kobercem** - 1921
 - kombinace různých fází kubismu
 - figura ještě v analytickém stylu
 - části interiéru v syntetickém kubismu
 - citace koberce jako realistická malba
- Ve svém vývoji vynechává neoklasicistickou Picassovu fázi, abstrahuje linii pomyslného „picassismu“.
- **Zátiší s rohlíky** - 1926
- Ke konci 20. let redukuje pestrou barevnost, převažuje bílá - bílé období
- Na počátku 30. let se dostává do souvislosti s nejmladší generací.

ANTONÍN PROCHÁZKA

- V první polovině 20. let maloval kubisticky-barevně:
- **Zátiší s kávovou konvicí** - 1921
- Po 1925 se od kubismu odchyluje k naivismu (mírně klasicizujícímu), který koresponduje s tendencemi kolem Devětsilu:
- **Ulice** - 1926
 - obraz moderního města
 - způsob skládání architektury připomíná středověké italské malíře
- Ve 30. letech maluje neoklasicisticky - maluje antické báje:
- **Prometheus** - 1938
 - v aule MU v Brně
 - užívá antickou malířskou techniku - voskovou malbu

VINCENC BENEŠ

- Zničil všechnu svou kubistickou tvorbu a maluje fauvistickým senzualismem.

OTAKAR KUBÍN

- Natrvalo se usadil ve Francii (se značným úspěchem).
- Neoklasicistický malíř
- **Pole s kvetoucí levandulí** - 1930
- Nepodepisoval se Kubín, ale Coubine.

JOSEF ČAPEK

- Osobitý kubismus, tendence k humoru a zjednodušování (ještě i na počátku 20. let)
- **Černošský král** - 1920
- Další tvorba je typická zájmem o sociální témata:
- **Žebračka** - 1920
- Ke konci 20. let se u něj vrací vliv Edvarda Muncha a lineární způsob malby:
- **Mrak** - 1933
- Ve 30. letech se objevují pochmurnější náměty (ekonomická krize, politická atmosféra, nástup Hitlera, vypuknutí španělské války 1936).

VÁCLAV ŠPÁLA

- Člen Tvrdošijných, pak SVU Mánes
- Odchyluje se od kubismu.
- Adaptuje fauvismus do českého malířství.
- Jeho krajinomalby a zátiší měly výrazný komerční úspěch.
- 1929-30 - modré období:
- **Na řece Otavě** - 1929
- **Kytice s tulipány** - 1929
- **Zátiší s ovocem** - 1934

JAN ZRZAVÝ

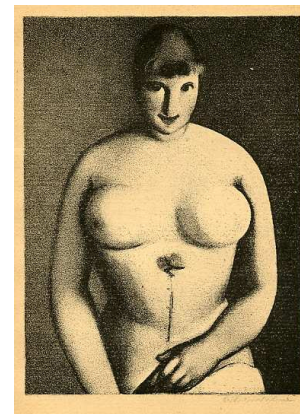
- Několik let žil v Paříži.
- Počátek 20. let - naivizující zkratky, sociální „příchuť“ obyčejné existence, obdiv k da Vincimu
- **Přítelkyně** - 1923
- **Krucemburk** - 1923
- Neoklasicistní krajiny:
- **Ille de Seine** - 1934
- **San Marco v noci** - 1930
 - ukazuje možné směřování jeho zkratk

RUDOLF KREMLIČKA

- Člen Tvrdošijných
- Jeho vývoj k modernímu výrazu byl delší.
- Kolem 1918 svůj názor mění, od naturalismu směřuje k francouzskému stylu Marqueta a tvoří velmi

„francouzské“ malby.

- **Nana** - 1918
 - pohádal se s modelkou a byl nucen obraz dokončit z paměti, to ho vedlo k použití zkratk
- Ve 20. letech klasická uměřenost a monumentalita
- **Myčky** - 1919
- **Toaleta** - 1923
- Krajnomalba - malířsky volnější, ještě více připomíná francouzský vkus.
- **Chalupa v lese** - 1924
- **Duino** - 1927
 - Marquetovský styl je zde velmi zřejmý

UMĚLECKÁ BESEDA

- **Život** - sborník, později časopis Umělecké besedy
- Byla velmi tolerantní k mnoha uměleckým názorům a směrům.
- Neměla vyhraněný program.
- Vytvářely se 2 názorové skupiny - „venkovská“ a „městská“ (sociální), v obou těchto skupinách se lehce uplatňují sociální témata.
- **Venkovská linie:**
- **Vlastimil Rada** - **Hornická vesnice** - 1927; nemalebá vesnice; mírně expresionistická
- **Václav Rabas** - **Podzim v západních Čechách** - 1933
- **Vojtěch Sedláček** - **Vybírání brambor** - 1934
- **Sociální linie:**
- Zobrazování života městského proletariátu
- **Pravoslav Kotík** - **Rodinné ticho** - 1922
- **Karel Holan** - **Ambulance** - 1924
- **Miloslav Holý** - **Lavička** - 1924
- **Jan Kotrba** - sochař, **portrét M. Holého** (1924)

DEVĚTSIL - SVAZ REVOLUČNÍ KULTURY

- Avantgardní umění
- Vznik 1920
- Velmi mladí členové, narození kolem 1900, velmi sebevědomí, nebyli přehlíženi, profesori s nimi diskutovali jako rovný s rovným.
- Názorová platforma se měnila:
- Na počátku (1920-24) sledoval ideovou linii levicového proletářského umění (krajní odnož tehdejšího sociálního proudu, názory krajní levice), tematizace proletářského života. Tato linie se brzo dostala do krize, jejím hlavním ideovým zastáncem byl **Jiří Wolker**. Ten 1924 umírá a novým ideologem spolku se stává **Karel Teige**.
- 1922 Umělecká beseda přenechala jeden svůj sborník spolku Devětsil - **Život 2** (první manifestace nového umění zaměřeného na konstruktivismus a purismus).
- **RED** - revue Devětsilu, redaktor Karel Teige
- **KAREL TEIGE**
- Ovlivňoval výtvarné umění i architekturu.
- Vycházel z krajní levice.
- Vzorem byla sovětská avantgarda.
- Vyhýbal se abstraktnímu umění.
- 1924 se s Vítězslavem Nezvallem pokusil zformulovat program mladé české avantgardy (trochu kubismu, purismu i dadaismu) - **poetismus**. Z poetismu vycházela česká avantgarda po celá 20. léta, surrealismus začala akceptovat až na počátku 30. let, v době zániku Devětsilu. Poetismus se snažil umění odprofesionalizovat, vznik obrazové básně - domalovávaná koláž.
- Teige nebyl profesionálně školen skoro v ničem, vše se naučil a získal svým vlastním sebevzděláváním.
- Nejúspěšnější byl v grafické úpravě knih - **Nejmenší byt** - 1931, obálka publikace
- Na Bauhausu přednášel sociologii architektury, nikdy ji ale sám nestudoval.

- **BAZAR MODERNÍHO UMĚNÍ**
- Výstava Devětsilu v Rudolfinu v 1933
- Snaha o skandální výstavu jako dělali dadaisté, vystaveno zde bylo např. kuličkové ložisko.
- **Alois Wachsmann** - **Josef Frič** - 1917-18; vliv posmrtné výstavy Bohumila Kubišty
- **František Muzika** - **Rodina** - 1924; ve stylu německé nové věcnosti
 - **Továrna ve Vraném** - 1921
 - **Tři sestry** - 1922; vliv Rousseaua, odpátetizovaná poetika
 - **Zátiší s lasturou** - 1927
- **Adolf Hoffmeister** - **Anděl nad vodami** - 1922
- **Jindřich Štýrský** - **Cirkus Simonette**
- Štýrský a Toyen formulovali svůj vlastní výtvarný směr, výtvarnou paralelu poetismu - postupy mezi kubismem, geometrickou abstrakcí a nastupujícím surrealismem. Obrazy byly Nezvaem charakterizovány jako „vzpomínky na vzpomínky“ - mají evokovat vytrácející se zážitky:
- **Štýrský** - **Náměsíčná Elvíra** - 1926
 - **V mlze** - 1927
- **Toyen** - **Vrak** - 1927
 - **Fjordy** - 1928
 - **Jitro** - 1931; prakrajina, ve které se rodí prvky organického života
- Štýrský se kolem roku 1930 zabýval scénografií pro avantgardní část Osvobozeného divadla:
- **Cigareta u mrtvé** - 1931; artificialismus s prvky surrealismu
- **JOSEF ŠÍMA**
- Člen Devětsilu
- Trvale pobýval v Paříži, své obrazy posílal do Prahy.
- V Paříži byl členem skupiny **Le Grande Jeu - Vysoká hra**. Členové byli samí literáti, Šíma byl jediný výtvarník.
- Pracuje s motivy archetypů - ženská torza, vejčité útvary a krystaly.
- **Dvojí krajina** - 1928
 - pahýl stromu, jezírko a krystaly
- **Krajina** - 1930
- **ZDENĚK PEŠÁNEK**
- Nebyl členem Devětsilu, ale velmi se jeho poetismu blížil.
- Tvořil světelné kinetické plastiky.
- **Spektrofon** - 1924-25
 - vizuální paralela hudby
- **Pomník letcům** - 1925
 - pouze model, měl rotovat, svítit i vydávat zvuky
- **Světelně kinetická plastika pro Edisonovu transformní stanici** - 1929
 - skutečně realizována

30. A 40. LÉTA 20. STOLETÍ V ČECHÁCH

- 30. léta byla poznamenána válkou a převratem v 1948 a protektorátem.
- Celé dvoudesetiletí je charakteristické **surrealismem** - hlavní koncept levicové avantgardy. Ve 40. letech byl důležitým spojovacím prvkem s mladší generací; absurdní a temný.

30. LÉTA - SURREALISMUS

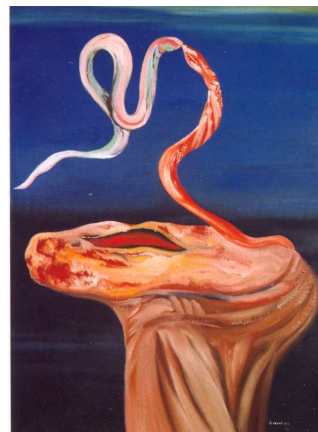
- Československá avantgarda kolem Devětsilu formulovala vlastní směr - poetismus. Ten pomohl, aby se u nás surrealismus ujal.
- První manifest surrealismu - **1924**
- Pro surrealismus bylo charakteristické odmítání rozumové kontroly umělecké činnosti, s čímž se čeští umělci neuměli ztotožnit. Českým poetistům se surrealismus jevil málo vývojeschopný a málo plodný.
- Poetismus na počátku 30. let narazil na hospodářskou krizi a surrealismus se jevil jako vhodnější.
- Původní koncepty umělců Devětsilu už nejsou tak zajímavé.
- **Výstava Poezie 1932** - nová budova SVU Mánes
 - východisko z poetismu, ale šlo už o surrealismus
 - vystaveny obrazy Dalího i českých surrealistů (Štýrský, Toyen) i Emila Filly (ztvárnil podobnou reakci na surrealismus jako Picasso)
 - výstava měla velký ohlas a publicitu, vernisáž byla přenášena přímým přenosem do československého rozhlasu
- Surrealismus se stává „módním trendem“ české levicové avantgardy - umělců, básníků, výtvarníků apod.
- Nezval založil skupinu pěstující surrealismus v ortodoxní podobě:
- **Skupina surrealistů v ČSR** - vznik 1934
 - členové Štýrský, Toyen, sochař Machovský, Konstantin Biebl, Jaroslav Ježek, psychoanalytik Brouk
 - „ortodoxní sekta“, odmítali přijímat další členy
 - udržovali styky s Bretonovou skupinou
 - 1938 se začali rozpadat - neshodovali se v názorech na stalinistické sovětské umění, na západ se dostaly zprávy o stalinských politických procesech, jedna část levice/skupiny to schvalovala, druhá surrealistická část v čele s Karlem Teigem stalinské Rusko odmítala, surrealismus nechtěl dělat morální kompromisy
 - 1939 zaniká

KAREL TEIGE

- Spolu s Nezvalem je teoretikem a mluvčím surrealismu ve 30. letech, zabývá se i jinými aktivitami - spoluzakladatel **Levé fronty** - spolek uměleckých pracovníků, cítili tlak hospodářské krize, snažili se spojit levicovou část.
- Ve 30. letech se zabýval architekturou, jeden rok přednášel na Bauhausu, výtvarné tvorbě se věnoval okrajově.

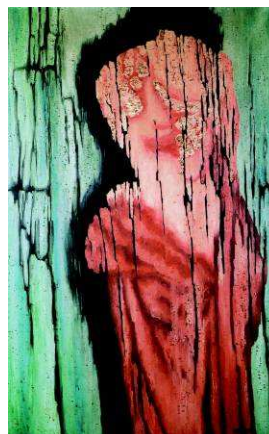
JINDŘICH ŠTÝRSKÝ

- **Akáty** - 1931
 - vedle abstraktních tvarů se objevuje osekávané ženské torzo
- **Z mého deníku** - reálné trojrozměrné tvary zahalené tajemnými draperiemi
- Věnuje se koláží:
- **Stěhovací kabinet** - 1934
- Měkké organické tvary - odvozeny od kořenů, výkalů apod.
- **Člověk sépie** - 1934
- **Trauma zrození** - 1936
 - vrchol jeho předválečné tvorby

TOYEN

- Pocitové náměty
- Hlas lesa - 1934
- Růžový spektr - 1934; spektr = duch
- Údės - 1937
 - exponuje traumata dívčího dospívání
- 30. - 40. léta - cykly perokreseb:
- Střelnice
- Schovej se, válko

POEZIE 1934

- Výstava
- Emil Filla - Žena - 1934; varianty žen „monster“
- F. Muzika - Figura v krajině - 1935; artistní, elegantní podoba českého surrealismu
 - Zápas - 1937; mírně groteskním způsobem tematizuje hrozbu násilí v tehdejší Evropě
 - 1938 - scénografická výprava pro surrealistickou operu Julietta
- Alois Wachsmann - zpočátku absolutní surrealismus:
 - Sochař - 1932
 - magický realismus:
 - Oidipův cyklus - 1934
 - Hanibal ante portas - 1935

VOJTĚCH TITTELBACH

- Nová postava na umělecké surrealistické scéně
- Bludný rytíř/Vidina války - 1933
- Časté téma dvojznačnosti ženského těla a krajiny:
- Žena Noc - 1932-35
- Tři postavy - 1934

FRANTIŠEK JANOUŠEK

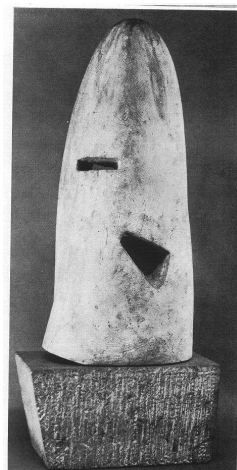
- Zemřel 1943
- Kuřák - 1934
 - ranější fáze jeho surrealismu
- Milenci - 1934
- Krajina s hnízdy - 1936
 - pozdní tvorba
 - hrotité tvary, pletiva

ZDENĚK PEŠÁNEK

- Od konstruktivisticky-kinetických experimentů se dostal k surrealismu a k tématu ženského torza.
- Používá téměř průhlednou pryskyřici, z které torzo formuje a kombinuje ji s prvkem neonové zprohýbané trubice.
- Nebyl členem surrealistické skupiny.

VINCENC MAKOVSKÝ

- Sochař
- Už ve 20. letech vystupuje s ojedinělými díly:
- Hlava-přilba - 1926-27
- Ležící žena - 1929-30
 - reliéf, zabudovává zde kovové prvky
- Žena s vázou - 1933
 - materiál korek, vlnitá lepenka a tkanina
- Léda a labuť - 1932
 - nedochovalo se; sádrový odlitek s klubkem drátů
- Dívčí sen - 1932
- Dívka s děckem - 1935
 - ženský akt/částečné torzo shora zahalené do drapérie,

9) Hlava-přilba, 1926-1927

do které se zezdola vsoukává „útvár-děčko“

- Nezvykle pojatý surrealismus v magicko-realistickém duchu

FRANTIŠEK TICHÝ

- Výtvarný samouk, vyučený litograf
- Náměty z cirkusu a varieté
- Kaligrafický smysl pro elegantní tvar
- **Kouzelník s kartami** - 1934
- Exotické náměty:
- **Bílá černoška** - 1936
- Obrazy odrážející nepříjemný stav společnosti:
- **Hráči kuželek** - 1936
- **Slepý harlekýn** - 1938

FRANTIŠEK FOLTÝN

- V Čechách nebyla tendence k abstrakci, negativně se vůči ní vymezovali Teige a Filla.
- Abstrakce se sem dostávala z okruhu časopisu Kvart - časopis se spíše obracel do britské a americké oblasti než do francouzské, jak bylo zvykem. Kolem časopisu se vytvořilo volné seskupení umělců - Foltýn byl jejich vzorem.
- Několik let pobýval v Paříži.
- **Dostojevskij** - 1922; ještě kubismus
- **Kompozice** - 1925-26; abstrakce
- **Členění formalit**
- **Kompozice** - 1932

VOJTĚCH PREISSIG

- Secesní grafik
- **Hradčany** - 1908; grafický list
- Po návratu z USA tvoří abstraktně:
- **Kruhy** - 1936
- **Oplodnění** - 1936-38
- **Víření a propadání kosmické hmoty** - 1937-38
- Zemřel v koncentračním táboře.

REAKCE NA STAV SPOLEČNOSTI

- **Josef Šíma** - **Revoluce ve Španělsku** - 1936
- metaforická reakce, ženské torzo
- **Emil Filla** - cyklus **Boje a zápasy** - předvádí nebezpečí hrozící republice
- **Bílá noc** - 1938
- **Josef Čapek** - cykly **Vlast** a **Oheň** (alegorická postava vlasti)
- 1939 - počátek protektorátu
- Po vypuknutí druhé světové války Němci pozavírali řadu umělců, ale o generaci starší (Filla, J. Čapek - zahynul 1945 v koncentračním táboře).

40. LÉTA

- Na první pohled doba nepříznivá pro moderní umění
- Do Heydrichiády v 1942 probíhal český kulturní život relativně nerušeně.
- Vystavovalo se, vycházely kulturní časopisy, malovalo se, ale náměty musely být jinotajné - biblická nebo antická témata.
- Řada majetných lidí v době protektorátu ukládala své peníze do umění (mělo větší a trvalejší hodnotu než protektorátní měna), kupovaly se díla Lady, Zrzavého apod.
- **1946 - Mezinárodní výstava surrealismu v Praze**

- **1946 - Výstava československého umění v Paříži** - vystavování mladých umělců vedlo k načerpání nových témat
- **1948** byly umělecké spolky zrušeny, avantgarda a moderna se mohla dělat jen ilegálně.
- Vznik různých uměleckých seskupení - **Skupina 42, Skupina RA, Sedm v říjnu**

SKUPINA 42

- Spolu se skupinou RA je silně ovlivněna surrealismem.
- Ideologickým vůdcem byl **Jindřich Chaloupecký** (estetik, filosof), propagoval dada.
- **Koncepce každodenního zázračna** - směřuje do oblasti poetiky moderního velkoměsta/civilizace X tradiční surrealismus proti moderní civilizaci. Civilizace fascinuje, ale i děsí, obraz civilizace je groteskní, ironizující a děsivý. Moderní stroje si vytváří svůj vlastní autonomní svět, člověk se stává cizincem ve vlastním světě. Umělci se přesunují na periferie - nachází zde různé surrealistické skrumáže nesourodých věcí.
- **FRANTIŠEK GROSS**
- **Jídlna elektrických podniků** - ironická narážka na jeden z důležitých objektů pražského funkcionalismu (pro architekty moderní kultovní záležitosti)
 - moderní strojové zařízení se stává v obraze údivnou vegetací, která by mohla strávit strážníky
- **Strojky před Penzijním ústavem** - v karikaturní podobě se stává pozadím pro skrumáž dadaizujících stroječků
- **Nálet**
- **FRANTIŠEK HUDEČEK**
- Pochází z venkovského prostředí.
- Značná mnohotvárnost prostředků, které používá - proměny od prostředků abstraktních přes různé mezipolohy až k veristickému projevu surrealismu.
- **Strojek navijení červených a modrých prostorů** - petický surrealismus a zároveň prvek absurdního stroje
- **Nádraží s větrným mlýnem** - 1942
 - mlýn je nezvyklý prvek v souvislosti s moderní železnicí, fantom pozadí
- **cyklus Nočních chodců** - 30. léta
 - spojeno s tísnivou, ponurou atmosférou protektorátu, obrazy interpretují výraz této situace
 - abstrahované postavy v nočním městě s geometrizovanými prvky architektury, světlo znejasňuje prostor
 - téma chodců je starší než období protektorátu
- **KAMIL LHOTÁK**
- **Krajina** - 1942
 - scénérie Barrandova
 - ozvláštněno jednoduchými výtvarnými prostředky a určitými záběry (na telegrafní sloup)
 - charakteristické jednoduché záběry na periferní městskou krajinu
 - znázorňuje historické dopravní prostředky, staré motocykly, vzducholodě - odkaz nostalgie k počátkům vynálezectví (doba nevinosti)
- **JAN SOUČEK**
- Hlavně noční scény
- **Automat** - bufet, moderní, s kalným osvětlením
- **Bohumil Matal**
- **Jan Smetana**
- **Jan Kotík**

SKUPINA RA

- zkratka - Rakovník
- Surrealistická skupina, snaha dojít k důslednější interpretaci surrealismu
- **VÁCLAV TIKAL**
- Veristický surrealismus - realistické prostředí na fantaskním schématu
- **Poslední věci člověka** - 1941; obraz krajiny se zkrouceným torzem plus idylický motýl

- **Krajina** - s fantaskní vegetací, veristické prostředí
- **Podzemní hnutí** - skoro realistické, jen krajina je trochu metafyzická
 - naráží na odboj
- **JOSEF ISTLER**
- Abstraktní útvary (trhanice) jsou zobrazeny jako reálné, trojrozměrné se stíny
- Zná americkou tvorbu
- **BOHDAN LACINA**
- Brněnský malíř
- Originální projev - vzdaluje se vytvořeným klišé automatismu
- **Šalmaje**
- Návraty expresionistických tendencí (lze vysledovat až do dnešní doby)
- **JAN BAUCH**
- expresionistický **portrét pražské Lorety**

SKUPINA 7 V ŘÍJNU

- Ideovým mluvčím byl **Kopáček** (filosof), své malířské kolegy směřoval k expresionistickému výrazu.
- Koncept **malého lidství**
- Figurativní zřetelné vyjadřování, ne surrealistické prvky - měli proto více možností vystavovat
- **VÁCLAV HEINA**
- **Čekárna** - 1939
- **FRANTIŠEK JIROUDEK**
- Později krajinář a profesor na AVU
- Maloval městskou periferní krajinu, expresionisticky pojednanou
- **Holešovice** - městská krajina
- **ARNOŠT PADERLÍK**
- Stísněná situace, nenápadná tvorba z rodinného života - kolorit, světlo, ale stísnující vyznění
- **JOSEF LIESLER**
- Dosud naživu, ilustrátor poštovních známek
- Rovina mýtizující neurčité alegorie
- **Mýtus** - tematické prostředí je divadlo (snímání masek, předstírání); v jemné, nenápadné alegorii obraz doby

40. A 50. LÉTA 20. STOLETÍ V EVROPĚ A USA

- USA je poprvé centrem vzniku něčeho nového a začíná hrát v moderním umění klíčovou roli.
- Ve 30. letech byla v totalitních státech velká ofenziva proti modernímu umění, řada umělců proto emigrovala právě do USA. To znamenalo zásadní moment pro americkou kulturu - příliv umělců a intelektuálů z Evropy byl podnětem pro její vlastní rozvoj.
- USA je cílem evropských umělců i později, když už nejsou k emigraci nuceni politicky.
- USA byly méně poznamenány akademickým konzervatismem, byly vstřícnější k modernímu evropskému umění - i když často ho vnímali jen jako „senzační novinku“.
- USA na imigrační vlnu pružně zareagovaly - vytvořily programy umožňující obživu evropských imigrantů, umělcům zřídili pedagogická místa na univerzitách - mnoho mladých amerických moderních umělců studovalo u evropských modernistů. Nesnažili se je napodobovat, ale vymyslet něco nového:
- **Abstraktní expresionismus**
- **Akční malba**
- **Colourfield painting**
- Vznik velkého trhu s moderním uměním - šlo o první opravdové americké umění, proto ho lidé kupovali.
- **1929 - Museum of Modern Art** - první západní instituce věnovaná čistě modernímu umění
- **Clement Greenberg** - levicový kritik, psal např. do časopisu Partisan revue
 - esej American time painting (1955)

ABSTRAKTNÍ EXPRESIONISMUS

- Vliv psychoanalýzy
- Vliv surrealismu
- Nejedná se o expresionismus v pravém slova smyslu, souvisí spíše s představou psychického automatismu (jak ji razil André Breton).

- **ANDRÉ MASSON**
- Emigroval do USA a vyučoval zde.
- **Za** - uplatnění automatické kresby v abstraktní podobě
- Přímou z tuby tlačí barvu na horizontálně položené plátno.

- **HANS HOFMANN**
- Emigroval z Německa.
- V NY si zřídil soukromou výtvarnou školu.
- Expresivní figurativní krajiny
- **Vítr** - 1942

- **ARSHILE GORKY**
- Arménský přistěhovalec, v USA je od roku 1920.
- Figurativní malíř, pak surrealista
- **Deník svědce** - 1945
 - automatická kresba v surrealistickém smyslu
- **Zasnoubení 2** - 1947; pseudofigurace
- Spáchal sebevraždu (jako řada jiných umělců jeho generace, kteří byli zaskočeni ekonomickým úspěchem své tvorby).

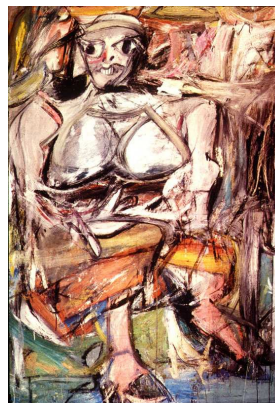

- **WILLEM DE KOONIG**
- Původem Holanďan, nar. 1094-1997
- Od roku 1926 žil v USA.
- Ve 40. letech začal po surrealistických rozjezdech malovat abstraktní obrazy, převážně černé.
- **Světlo v srpnu** - 1946
- **Vykopávky** - 1950
- Řada deformovaných ženských postav:

- **Žena č. 1** - 1950-52

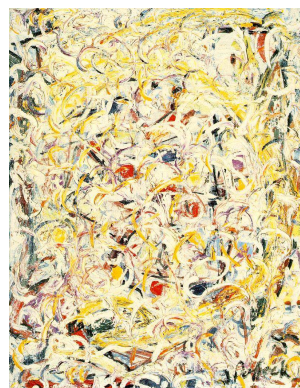
- **MARK TOBEY**

- Nar. 1890
- Jeden z prvních západních umělců, kteří se důsledně zajímali o východní filozofii - zen (zájem o podstatu orientálního myšlení)
- Tvorba částečně ovlivněná velmi expresivní japonskou kaligrafií.
- Spíše komorní formáty.
- **Záření města** - 1944
 - hustá síť bílých čar na tónovaném pozadí
- Jedna linie jeho tvorby vede k abstraktnímu písmu.
- **Kaligrafické zátiší** - 1958
 - z kaligrafických znaků se stávají předměty
- Expresionistické abstrakce založené na japonské technice rozstřikování tuše - sumi
- **Imaginární krajina** - 1958"

- **JACKSON POLLOCK**

- Nebyl důsledně abstraktní, začíná jako figurativní malíř.
- Maluje na horizontálně položená plátna - technika **drippingu** - obrovské obrazy s velkými plochami „vykydané barvy“.
- Začátky:
- **Vlčice** - 1943
 - Pollock se zajímal o šamanismus amerických indiánů, totemová zvířata apod.

- Abstrakce:
- **Třpytivá substance** - 1946; malováno ještě štětci
- **Kompozice 13** - 1947; technika drippingu
- **Ven ze sítě** - 1949

- mnohametrová plachta

- Na počátku 50. let se u něj dostavuje hluboká osobní krize, často maluje jen černobíle:
- **Echo** - 1951
- Umírá roku 1956 při automobilové nehodě, kdy už byl těžkým alkoholikem.

- **FRANZ KLINE**

- 1962 spáchal sebevraždu.
- Na rozdíl od Pollocka pracuje jen černobíle - „v určitém okamžiku vystřelená gesta“ (odpovídá japonské kaligrafii) - dílo vzniká v jediném momentě, kdežto u Pollocka je to proces.
- **Chief** - 1950
- **New York, NY** - 1953
- Ke konci 50. let tvoří i barevně:
- **CaO** - 1958
- **Bez názvu** - 1959

- **CY TWOMBLY**

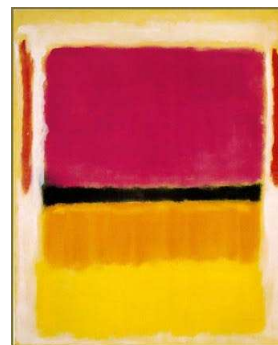
- Nar. 1928
- V 50. letech na sebe upoutal naivistickými čmáranicemi
- **Tiznit** - 1953
- Žije dodnes a je dobře placeným „klasikem“.

COLOURFIELD PAINTING

- **SAM FRANCIS**
- Nar. 1923-1994, Kalifornie
- Obrazy s rozpíjivými skvrnami malovanými vertikálně, stékající barvy obratně využívá.
- Malba - 1956
- Kolem světa - 1957-58

- **MARK ROTHKO**
- Začíná obrazy vypadajícími jako rozostřené impresionistické záběry.
- Bez názvu - 1948
- Rozpojívá barevná pole
- Červená, oranžová, tříslová a purpurová - 1949
- No. 3 - 1949
- Oranžová a žlutá - 1956
- Vliv zenové estetiky (jednoduché, vytrácející se tvary)
- Ke konce 60. let byl vyzván k vytvoření meditačního prostoru (1964-71) - dnes **Rothko-chapel** („betonový bunkr“ s osmiúhelnou prostorem osvětlenou shora).

- **PHILIP GUSTON**
- Pohybuje se mezi colourfield a abstraktním expresionismem.
- Červená malba - 1953-54
- Návrat rodáka - 1957
- Americká tvorba se začala šířit i do poválečné Evropy, v Evropě se začaly obsazovat akademie moderními umělci - přelomový rok 1945.

EVROPA

COBRA

- Copenhagen, Bruxelles, Amsterdam
- Působila 1949-52
- Dnes požívá legendárního statusu, v Holandsku má i své muzeum.
- Tvorba příbuzná s pozdějším **art brut** - čerpá z dětských a choromyslných výtvarných projevů.
- Velké formáty
- Záměrný expresivní naivismus
- **Asger Jorn** - Bez názvu - 1951
- **Corneille** - Dům přátelských zvířat - 1948
- **Pierre Alechinsky** - Dívající se hora - 1955
- **Jean Dubuffet** - hlasatel art brut
 - odintelektualizování tvorby
 - podpora od André Bretona (trochu paradox)
 - Autoportrét v meruňkové barvě
 - Gymnosophie - 1950
- Navázali s ní styky členové české skupiny RA.

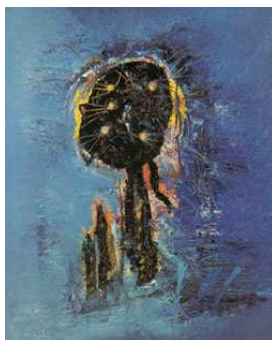
WOLS

- Nar. 1913-1951
- Němec žijící ve Francii
- Poloabstraktní - polofigurativní obrazy
- **Opilý koráb**

- **Modrý fantom** - 1951

HANS HARTUNG

- Nar. 1904-1989
- Němec žijící ve Francii
- Byl na invalidním vozíku - používá proto malé formáty obrazů.
- Podobnost s japonskou kaligrafií.
- **T-1954-16**
- **H-30** - bílá na černé ploše
- Grafika
- Oblíben mezi existencionalistickými filosofy

GEORGES MATHIEU

- Francouz, abstraktní expresionismus
- Velké formáty
- Maluje před obecnstvem
- Jeden z nejlépe placených malířů v 50. letech
- **Pocta smrti** - 1952
- **Všude Kapetovci** - 1954
- Malba v Evropě měla obrovský záběr, mnoho malířů udělalo dobrou kariéru, ale dnes už se o nich příliš nemluví - vznik jakoby nového akademismu, abstrakce jako nový akademický projev.
- **Jean-Paul Riopelle** - Velká kompozice - 1949-50
- Kanadán; pracoval se špachtlemi
- **Pierre Soulages**
- **Nicolas de Stael** - Marseille
- **Jean Bazaine** - Kompozice - 1956
- **Serge Poliakoff** - Obraz - 1952
- **Maurice Esteve** - Interiér
- **Rogere Bissiere**
- **Alfred Manessier**
- **Afro**
- **Emilio Vedova** - Obraz času/Bariéra - 1951
- **Antonio Saura** - Šediny - 1957

INFORMELNÍ MALBA

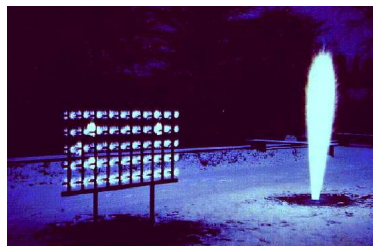
- Beztvará, z obrazu vytváří hmatový reliéf, barevnost a kompozice nejsou důležité
- **JEAN FAUTRIER**
- Předchůdce informelu
- Pastózní, téměř abstraktní obrazy
- **Židovka** - 1945
- K navržení reliéfu užívá sádku
- **Krajina** - 1958
- **Malý sympatický objekt** - 1958
- **JEAN DUBUFFET**
- Průkopník informelu
- **Kámen života** - 1952
- z cyklu **Filosofické kameny**
- vysoký reliéf, do kterého jsou otištěny předměty, vrypy, lazury apod.
- **Řeč sklepa** - 1958
- **Slavnosti půdy** - 1959
- z cyklu **Materiologie**

- **ANTONIO TAPIES**
- Nar. 1921, Katalánc
- **Okrově šedý čtverec**
- Obrazy často vypadají jako kusy terénu, kusy stěn
- **Hnědý reliéf na černé** - 1959
- **ALBERTO BURRI**
- Ital
- **Sacco** - 1952
 - asambláž sešitá z různých kusů plátna
- **Velký pytel** - 1954
- **Velké dřevo** - 1959
- **LUCIO FONTANA**
- **Prostorový koncept** - 1955
 - na první pohled obyčejný informel, ale obsahuje perforace
- Perforacím dává různou podobu.
- **Prostorový koncept** - 1958
- **Prostorový koncept** - 1960
 - obraz proříznutý břitvou
 - jeho nejslavnější dílo

- **YVES KLEIN**
- 1928-1962
- „Poslední avantgardní umělec ve Francii“
- Monochromní obrazy s přilepenými mořskými houbami
- Pak absolutní monochromy, oranžové a modré
- Výstava monochromů
- **1961 - Prázdná galerie v Krefeldu**
- Sochařství z ohně:
- **Ohnivý sloup a ohnivá stěna** - Krefeld
- Pokoušel se ohněm i malovat:
- **Fire painting** - 1961
- Návrat k figuraci:
- Potíral modelky barvou a nechal je „otiskovat se“ na plátno - **Modrá antropometrie**

- **PIETRO MANZONI**
- Gesto směřující k přehodnocení umění
- Návrat k dada - neodada
- Přítel Kleina
- Zemřel 1963
- **Achrome** - 1958; bílý
- **Živá socha** - 1961; podepisoval živé modelky

- Umělcův dech - 1960
- Merda d'artista - umělcovo (ehm...) hovno

60. LÉTA 20. STOLETÍ

POP ART

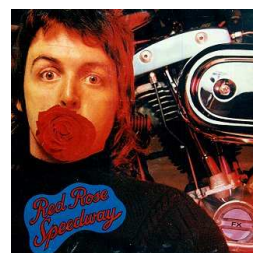
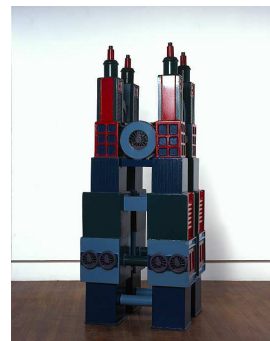
- Pop Art je americké umění, druhé z významných poválečných amerických uměleckých směrů (prvním byl abstraktní expresionismus).
- Pojem Pop Art vznikl ve Velké Británii, ne v USA, hluboko v 50. letech.
- Americký Pop Art měl větší publicitu než britský a lépe se za něj platilo, mnoho britských umělců proto přesídlilo do USA.
- Mezi britským a americkým Pop Artem je rozdíl:
- Jedná se o reakci mladší generace umělců na etablovanou modernu, ve Velké Británii se to projevovalo i v architektuře - umělci spolupracovali i s architekty, např. s manželi Smithovými (ti vymysleli nový směr, brutalismus, a rozvrátili SIAM).
- Ve Velké Británii se jedná o generační snahu prosadit se a o reakci na postupující amerikanizaci britského každodenního života - satirická reakce, britský pop-art má více satirické a ironické polohy než americký.
- V USA není tak zřetelné, s jakým záměrem se uměleckých témat každodennosti chopili. Nejde příliš rozeznat, zda berou ikonu, aby ji oslavovali, konstatovali nebo satirizovali.
- V Pop Artu je patrná bezostyšná tendence využívat některé postupy vymyšlené a vyzkoušené dadaisty - v Evropě se tento styl označoval zprvu neo-dada:
- Pop Art užívá koláže, ready-made apod.
- Reflexe minulosti (Pop Art čerpá z dadaismu) se objevuje poprvé v rámci moderních směrů - naznačuje, že modernismus se chýlí ke svému konci.
- Mnoho Pop artistů získává úspěch až ke konci života - Pop Art je viděn jako kritika modernismu.
- Americký Pop Art se vymezuje proti tomu, co mu předcházelo - abstraktní expresionismus. Je zde citelná snaha mladých umělců vystřídat abstraktní expresionisty v přízni kritiků a galeristů a otevřeně to přiznávají s tím, že chtějí dělat umění, které se bude prodávat - zvolili strategii dělat vše opačně, než abstraktní expresionisté:
- Tvorba Pop Artu je neosobní (abstraktní expresionismus byl subjektivní).
- Techniky jsou mechanické.
- Díla jednoduše multiplikovatelná.
- Figurativnost ve smyslu ready-made.

POP-ART VE VELKÉ BRITÁNII

- Pojem Pop Art se objevil roku **1953** na výstavě **Paralely života a umění (?)**
- **1956** - výstava **This is Tomorrow**

EDUARDO PAOLOZZI

- Narozen v Edinburgu, zemřel roku 2005.
- 1989 získal šlechtický titul.
- Proslul spíše jako sochař.
- Už na konci 40. let dělal koláže předznamenávající Pop Art.
- Koláže převáděl i do sochařské práce.
- Dělal keramické mozaiky.
- **Sv. Sebastián** - 1957
 - asamblážovaná socha
- **Čtyři věže** - 1963
 - „hravá pop-architektura“
- **Poslední idol** - 1963
 - figura ze strojových součástí s barevnými emaily
- **McCartney - Red Rose Speedway** - 1973; obal desky

RICHARD HAMILTON

- **Just what is it that makes today's homes so different, so appealing?** - 1956; koláž
 - ironický postoj k amerikanizaci
 - **Co činí naše domovy tak neodolatelnými?**

- **Adonis** - 1962-63
- **Interior II** - 1964
 - snaha o eleganci
- Tvorba od poloviny 60. let se orientuje na fotografický obraz v jeho ani-iluzivnosti:
- **Moje Marilyn** - 1964
 - reprodukování znejasňujících prvků fotografií
- **Trafalgar Square** - 1965-67
- **Swinging London** - 1967-68-69
 - reportážní fotografie
 - týká se tažení britského establishmentu proti hvězdám pop-music
- **Kent State** - 1970
 - použití televizního záběru
 - týká se vzpoury v Kentské státní věznici

PETER BLAKE

- Do malovaných obrazů vlepuje běžné věci
- Autoportrét s plackami - 1961
 - reálné placky a časopis
- Na balkóně - 1955-57
- Asambláže/reliéfy:
- Hračkářství - 1962
- Sgt. Pepper Lonely Hearts Club Band - 1967
 - obal desky Beatles

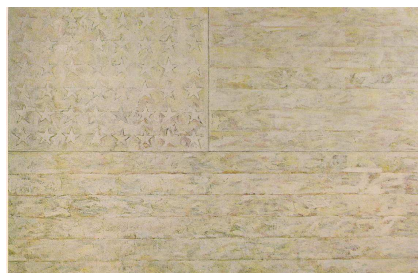
PETER PHILLIPS

- Nejblíže americkému chápání Pop Artu
- Pouze pro pány - 1961
 - prezentace dvou nejvýznamnějších „sexbomb“, Monroe a Bardote
- Zákaznický obraz č. 2 - 1964
 - koláž, ale malovaná

POP-ART V USA

JASPER JOHNS

- Už v 50. letech je u něj evidentní snaha vymknout se z abstraktního expresionismu.
- Maluje čísla a písmena:
- Číslo 7 - 1955
 - živá malířská technika (odkaz k expresionismu)
- Šedá abeceda
- Motivy terče:
- Terč - 1955
 - přidány nabarvené odlitky různých částí těla
- Vlajka - 1954-55
 - chtěl jednoduchý geometrický znak, to, že je to státní vlajka pro něj prý nehrálo roli
- Bílá vlajka - 1955
 - jen nepatrné stopy původního členění vlajky
- Jubileum - 1959
 - černobílý obraz
 - ve skvrnách jsou písmeny vepsány barvy

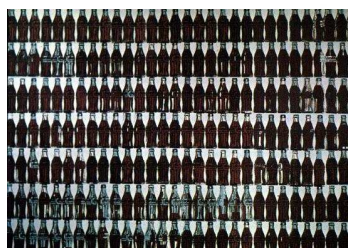
ROBERT RAUSCHENBERG

- V polovině 50. let tvořil absurdní a „ošklivé“ objekty potřísněné barvou:
- **Postel** - 1955
- Obrazy kombinující volnou expresivní malbu a reálné předměty:
- **Black Market** - 1961
 - předměty, které našel na ulici
- Poprvé do obrazu zapojil fotografii v podobě sítotiskové reprodukce:
- **Majetek** - 1963
 - malba kombinovaná s reprodukcemi černobílých fotografií
 - pop-art měl velký přínos v rovině výtvarných technik
 - většina amerických Pop artistů byli vyškolení reklamní výtvarníci, malovali plakáty/billboardy a techniky jejich výroby (sítotisk, stříkání barvy pistolí) převedli do umění
- **Retroactive I** - 1964
 - anonymní reportážní fotografie

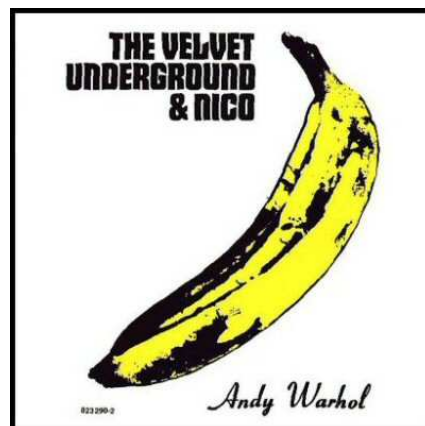
ANDY WARHOL

- Slovensko-rusínské kořeny
- 1928-1987
- Podařilo se mu nejdůsledněji naplnit snahu Pop Artu - stát se hvězdou srovnatelnou s hvězdami pop-music.
- **Factory** - jeho studio, průmyslová hala stříbrně vymalovaná a vyložená staniolem
 - vytvořil si zde proměnlivý štáb, který mu pomáhal spoluvytvářet jeho díla
- Na počátku 60. let se věnoval filmování:
- **Spánek** - 1963
 - pětihodinový snímek spícího muže
- **Empire** - 1964
 - osmihodinový fixovaný pohled na Empire State Buildings
- **Chelsea Girls** - 1966
- Výtvarná tvorba:
- Technika sítotisku, portrétování banálních věcí
- **Campbell's Soup** - 1962
- **Campbell's Soups** - 1962; série
- **Zelené lahve Coca-coly** - 1962
- **Marilyn Monroe** - 1962
- **Marilyn - panel** - mění barevné masky
- **Rty Marilyn Monroe** - 1962
- Stejným způsobem začne pracovat s fotografiemi různých katastrof:
- **Oranžová havárie 14krát** - 1963

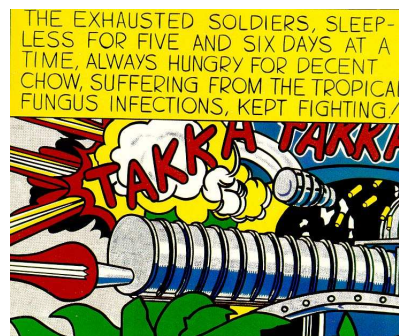
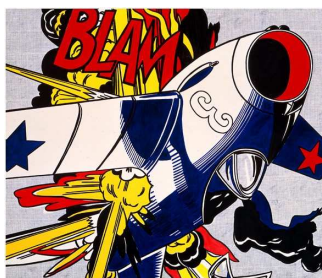

- **Sebevražda I** - 1963
- **20 Jackies** - 1964
 - Jackie Kennedy na pohřbu zavražděného prezidenta Kennedyho
- **Elektrické křeslo** - 1964
- **Dom** - noční klub, kde pořádal bizarní show
- Objevil **Velvet Underground** - vytvořil obal na první album z roku 1967
- 1971 - **obal alba pro Rolling Stones - Sticky Fingers**
- V 70. letech tvoří **oxidační malby** - měděné desky, na které močil, moč oxidovala a vytvářela abstraktní obrazce.
- Na konci života vytváří námět sám ze sebe:
- Autoportrét - 1986

ROY LICHTENSTEIN

- Jiná poloha Pop Artu
- Používal komiksová políčka jako předmět zvětšené reprodukce - ruční malby.
- **Blam** - 1962
- **Takka Takka** - 1962
- **Umění** - 1962
 - reflexe umění a malby jako takové
 - neosobní „natěračská“ technika
- **Brushstrokes** - 1966
 - mytizované abstraktní gesto expresionistů převedené do neosobní ironické podoby

JAMES ROSENQUIST

- Velkoplošná technika stříkacích pistolí
- **Prezident zvolen** - 1960-61
- **Marilyn Monroe I** - 1962
- **Nomád** - 1963
- **F 111** - 1964-65
 - 3,5 x 26 m
 - název stáhačky
 - jeho největší obraz

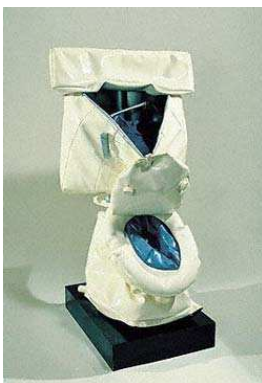
TOM WESSELMANN

- Sochař
- Zátiší - 1964
 - koláž s reálnými předměty
- Interier č. 3 - 1964
- Great American Nude No. 92 - 1967
 - série aktů
- Rty - 1967; plastika

CLAES OLDENBURG

- Původem Holanďan, sochař
- Zmrzlinový kornout - 1962
- Obchod - 1961
 - instalace z mnoha děl
 - dojem rozpadání
- Směřuje k iluzivnosti:
- Sporák s masy - 1962
- Soft Toilet - 1966
 - z měkkého materiálu
- Gaint Fagends - 1969
 - velké vajgly
- Ohryzek - monumentální plastika na významném místě
- Kolíček na prádlo - monumentální plastika

GEORGE SEGAL

- Sochař
- Mezi Pop artistry opomíjen
- Cinema - 1963
 - naaranžovaný vstup do kina
 - s odlitou sádrovou postavou
- Pár na posteli - 1963
 - sádrové postavy,
 - neopracované odlitky
- Žena na posteli - 1963
- Nezvykle existencionální nádech děl
- Žena v okně

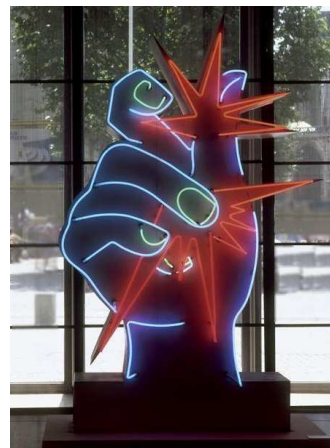

NOVÝ REALISMUS - EVROPA

- Postoj vzdálený od Pop Artu, blíž má k neo-dadaismu.
- Také pracuje s banálními věcmi každodennosti.
- **Klein** - **Antropometrie** - návrat k figuraci
 - odlitky jeho přátel - **Arman** - modrý odlitek na zlatém pozadí

MARTIAL RAYSSE

- Nar. 1936
- **Modrý obličej** - 1963
 - fotoreprodukce B. Bardote
- Obrazy z několika částí:
- **Náhlé minulé léta**
- **Život je složitý** - 1966
 - koláž obličejů
- Vložení neonových trubek do obrazů:
- **Malba s vysokým napětím** - 1965
- **America, America** - 1969
 - svítící neonový objekt

MIMMO ROTELLA

- Technika **dekoláže**
- **Cinemascope** - 1962
- **Flip** - 1963
- Raymond Hains a Villele používali dekoláž už ve 40. a 50. letech.

ARMAN

- Technika **akumulace**:
- Shromažďoval věci jednoho druhu
- **Džbány** - 1961
- **Vražední nevinátek** - 1962
- **Akumulace** - 1960
 - z plynových masek
- Technika fragmentace:
- **Violoncello v prostoru** - 1967

CESAR BALDACCINI

- Nar. 1921
- Technika **komprese** - slisovaná auta
 - „barevné balíky“
- **Komprese** - 1960
- **Basreliéf** - 1961
- **Palec** - 1965
 - expanze, z polyuretanové pěny

DANIEL SPOERRI

- Nar. 1930
- Švýcar rumunského původu
- Technika **fixace** - „obraz-past“ - náhodně shromážděné věci, např. na desce stolu, kterou zafixoval a pověsil na zeď.
- **Báseň v próze** - 1959-60

- **Krabice** - 1961
- **Instalace Grand Palais - Paris** - obrátil místnost, člověk chodí „po stěně“

AP / Remy de la Mauviniere

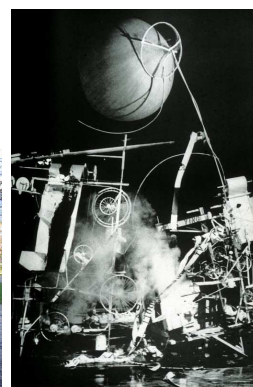
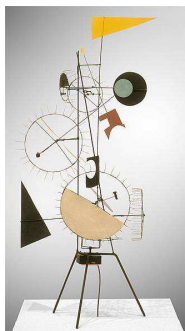
CHRISTO

- Nar. 1935
- Původem Bulhar
- **Bariéra** - 1962
- instalace ze sudů
- Technika **pakáže** - **zabalení**:
- **Zabalený noční stolek** - 1960
- **Zabalený trakař** - 1963
- **5600 kubických metrů**
- V 80. a 90. letech balí architekturu, ostrovy apod.

JEAN TINGUELY

- Švýcar
- Vrátil se k námětu absurdních strojů:
- **Meta-mecanique**
- **Narva** - 1961
- **Matematic** - 1959
- kreslící stroj
- **Performance Pocta New Yorku** - na nádvoří Muzea moderního umění v NY vytvořil obrovský stroj, pak ho rozběhl a stroj sám sebe zničil.
- **Heureka** - 1964
- **Fontána**

NIKI DE SAINT PHALLE

- Manželka Tinguelyho
- „Střílené“ obrazy
- Banální ženské sochařství - fixování textilií:
- **Nevěsta** - 1964
- **Černá Venuše/Nana** - figury v květovaných plavkách v nadživotní velikosti

- **Ona** - 1966
 - obrovská plastika, do které se vstupuje vagínou
- **Giardino dei Tarocci** - Toskánsko
 - figury z tarotových karet v podobě architektury
 - ve vzoru italských manýristických zahrad

ČESKÉ UMĚNÍ 50. A 60. LET

- **1948** byl přelomový rok. Došlo ke změně politického režimu a přelomu v umění. Nový režim uplatňoval kulturní politiku převzatou ze stalinského Ruska - byly zrušeny umělecké spolky, nebo samy zanikly.
- **1947** Výstava sovětských národních umělců na Žofíně - gesto vděčnosti vůči osvoboditelům.
- **1950** byl založen Svaz československých výtvarných umělců - členství bylo politicky podmíněno, šlo o státem kontrolovanou organizaci, byla nastolena jediná doktrína socialistického realismu - sořela.
- Náměty z revolučních a bojových tradic, pracovní náměty.

JAN ČUMPELÍK

- Před válkou maloval akademické akty.
- Po 1945 se stal náčelníkem Armádního výtvarného studia.
- Díla byla prezentována jako vzor nového umění.
- **Na úsvitu únorového dne** - 1950
 - nešlo o hledání souvislostí např. s českým realismem 19. století
 - navazuje na realismus ruský
- **Hold československého lidu generalisimu Stalinovi**

JOSEF KOUSAL

- **Družba československé a sovětské armády**

FRANTIŠEK BÍLEK

- **Stavba Slapské přehrady** - 1958

OTAKAR ŠVEC

- **Stalinův pomník** - na Letné
 - po 1962 (byl odstřelen)
 - z něj zbyl jen podstavec
- Sochař
- Za první republiky byl spřízněn s avantgardou, dělal i oficiální věci (pomník Masaryka apod.)

PINKASOVA SYNAGOGA

- 1954-58
- Umělci, kteří nechtěli dělat oficiální umění, museli emigrovat (emigrovalo jich poměrně málo), nebo se živit jinak, např. užitou grafikou.
- **Jiří Jón** a **Václav Boštík** - společně dělali výzdobu synagogy. Na jejích zdech jsou napsána jména obětí židovského holocaustu.

MIKULÁŠ MEDEK

- **Hostina** - 1950
 - veristický surrealismus/magický realismus
- Karel Teie organizoval a urdžoval kontinuitu surrealismu v Čechách (generace 40. let i umělci mladší).
- **Noc a den** - patrná estetika architektury a designu 50. let
- **Modrá Venuše** - 1958
 - blíží se informelu, figurativnost je spíše už jen v názvu

JOSEF ISTLER

- **Hostina** - 1956
- Člen skupina RA

ZDENĚK SKLENÁŘ

- Fungoval mimo Teigeho okruh
- **Zátiší s čínskými znaky** - 1956
- Působil na VŠUP, zde se ale zabýval užitou grafikou
- Ovlivněn cestou do Číny
- **Někde na Žluté řece** - 1958

EXPO 1958

- Bruxelles
- ČSSR se snažila ukázat jinou tvář než skutečně měla - experimentální model, který měl celkem úspěch, následkem toho se v ČSSR otvírá svobodnější prostor pro tvorbu.
- První velká mírová konference Západu a Východu
- Jeden typ českého umění vychází z kubistické tradice:

LIBOR FÁRA

- **Zátiší s vázou** - lyrický kubismus

- Silné dědictví surrealismu:

STANISLAV PODHRÁZSKÝ

- **Kresba** - 1956; magický realismus

VÁCLAV BOŠTÍK

- Abstrakce
- Prostor kruhu 60. léta

JAN KOTÍK

- Koncept gestické abstrakce (převzal tradice abstraktního expresionismu)

VLADIMÍR BOUDNÍK

- Dospěl vlastním vývojem ke gestickému projevu (v grafice).
- Pracoval jako dělník ČKD - využíval materiály, ryl jimi do desek.
- Tvorba 50. let - leptání kyselinou, informelní struktury

ČESKÝ INFORMEL

- **MIKULÁŠ MEDEK**
- **Dvě kostrče** - 1960; vícevrstvé obrazy
- **Sensitivní** - 1963; figurativní náznak

- **Zobrazení pohledu na hladového svatého** - 1966
- **JIŘÍ BALZAR**
- Série děl - **Dekrety**
- Informelní plocha
- **ROBERT PIESEN**
- Němec
- **Starozákonní list** - 1960
- **JAN KOBLASA**
- Sochař
- **Mrtvý muž**
- **Antonín Tomalík**
- **Čestmír Janošek**
- **Jan Kotík**
- **ALEŠ VESELÝ**
- **Obnažený obraz** - 1962; charakter reliéfu, vystupující ostré předměty
- **JIŘÍ KOLÁŘ**
- Poetický básník 40. let
- V 60. letech přechází od psaní veršů k tvorbě koláží.
- Zprostředkovával informace ze zahraničí moderním umělcům.
- V 70. letech emigroval do Paříže
- Vynalézavost v kolážových postupech
- **Proláž** - rozstříhané pruhy obrazů znovu nalepené - 2 proláže proložené do sebe (Avignonské slečny a Rembrandtův autoportrét)

GEOMETRICKÁ ABSTRAKCE - NOVÝ RACIONALISMUS

- **ZDENĚK SÝKORA**
- Promítnutí matematických postupů
- **ZDENĚK KRATINA**
- **Čtyři pole otočná** - 1967; divák mohl otáčet barevné lišty a měnit reliéf
- **KAREL MALICH**
- Esoterické vize
- **VÁCLAV BOŠTÍK**
- Tíhnul k beztvarosti
- **Modré pole**
- **MILAN GRYGAR**
- Kresby - nechává náhodně dopadat předměty na plochu obrazu

UB 12

- Umělecká beseda s 12 členy vystavujícími spolu.
- **Jiří John - Pobřeží**
- **Bohdan Lacina**

ŠMÍDROVÉ

- Skupina
- **Vožňák, Koblasa, Nepraš, Zbyněk Sion**

A teda nevím jestli tady nemaj bejt i 70. léta, na poslední přednášce jsem byla jen na první polovinu.